

URTE
25
AÑOS

N.º 97. zkia
Primavera 2023
Udaberria

albaitaritza

Autoktonoak

PRID® DELTA

camino a
la fertilidad

reproAction™

Reproductive management in Action

PRID®DELTA 1.55 g SISTEMA DE LIBERACIÓN VAGINAL PARA BOVINO. Progesterona en dispositivo intravaginal. Composición por dispositivo: Progesterona 1,55 g. **INDICACIONES DE USO:** Para el control del ciclo estral en vacas y novillas incluyendo: Sincronización del celo en hembras cíclicas, para ser usado en combinación con una prostaglandina (PGF2), inducción y sincronización del celo en hembras no cíclicas, para ser usado en combinación con una prostaglandina y gonadotropina coriónica equina. **Contraindicaciones:** no utilizar en hembras gestantes. No utilizar en novillas sexualmente inmaduras o en hembras con tracto genital anómalo, por ejemplo freemartins. No utilizar antes de que hayan pasado 35 días desde la fecha del parto anterior. No utilizar en animales que presenten infección o enfermedad no infecciosa del tracto genital. **REACCIONES ADVERSAS (FRECUENCIA Y GRAVEDAD):** Durante los siete días de tratamiento, el dispositivo puede inducir una reacción local suave (es decir inflamación de la pared vaginal) resultando en una secreción vulvar turbia o viscosa en el momento de la retirada del dispositivo. Esta reacción local desaparece rápidamente sin ningún tratamiento entre la retirada y la inseminación y no afecta a la fertilidad en la inseminación ni a las tasas de gestación. **USO DURANTE LA GESTACIÓN Y LA LACTANCIA:** Puede utilizarse durante la lactación. Estudios de laboratorio en ratas y conejos, tras administración de dosis elevadas y repetidas de progesterona, por vía intramuscular o subcutánea, han evidenciado efectos tóxicos para el feto. El uso del medicamento está contraindicado en hembras gestantes. **POSOLOGÍA Y VÍA DE ADMINISTRACIÓN:** Uso vaginal. 1,55 g de progesterona durante 7 días. Con la ayuda de un aplicador, insertar un dispositivo en la vagina del animal. El dispositivo intravaginal deberá permanecer colocado durante 7 días. En hembras cíclicas, el dispositivo debe ser utilizado en combinación con una prostaglandina, inyectada 24 horas antes de extraer el dispositivo. En hembras no cíclicas, debe administrarse una inyección de PGF2 24 horas antes de extraer el dispositivo y una inyección de eCG en el momento de la extracción. Los animales deben ser inseminados 56 horas después de la retirada del dispositivo. El dispositivo está destinado a un único uso. Tiempo de espera: Carne: 0 días. Leche: 0 días. Presentación: Caja de cartón conteniendo 10 sobres con 1 dispositivo. Caja de cartón conteniendo 100 sobres con 1 dispositivo. Medicamento sujeto a prescripción veterinaria. Reg. N°: 2194 ESP.

Ceva Salud Animal S.A. - www.reproduction.com/es - ceva.salud-animal@ceva.com - Carabela La Niña, 12, 3ª Planta - 08017 Barcelona - Tel.: 932 92 00 66

Patxi Aranguren Garde, Marta Gómez Segura eta Maite Lasarte Elizalderi elkarrizketa

Arraza autoktonoak:
lurrari itsatsita
4. or.

Arraza autoktono- etako abeltzainei egindako elkarrizke- tak

Pirinioetako
behiekin, ardi
Latzarekin eta
nafar ardi
arrazarekin lanean

18. or.

Artikulu teknikoa

Hozteko sistemak gai al dira
beroak ugalketan duen
eragin negatiboa
saihesteko?

30. or.

Nº 97. Zkia
Primavera 2023 Udaberria

albaitaritz

Argitaratzailea: ALBAITARITZA, S.A. **Zuzendaria:** Gaizka Aranguren **Aldizkariaren edukietarako kontakua:** revista@albaitaritz.com **Erredakzioa eta argazkilaritza:** Labrit Multimedia S.L., Albaitaritz S.A., Albaikide S.A., Iñako Redín eta Oroitz Zabala. **Erredakzio kontseilua:** Gaizka Aranguren, Javier Zabala, Julen Huarte, Joxe Etxezurieta, Juan Manuel Lose, Oroitz Zabala. **Maketazioa:** LabritMultimedia **Publizitatea:** AlbaitaritzS.A. · revista@albaitaritz.com · (34) 948 50 03 43 **Inprimaketa:** 6.050 ale **Banaketa:** Posta bidez doan Albaitaritz S.A. eta Albaikide S.A.ko bezeroei; doan Albaitaritzako establezimendu eta sare komertzialetan. Albaitaritz S.A., enpresa editorea; Labrit Multimedia S.L., enpresa ekoizlea; eta aldizkariaren erredakzio-kontseilua ez dira nahitazez identifikatzen bertan argitaratzen diren artikuluen egileek adierazitako iritziekin, eta egileak berak dira horien arduradunak ondorio guztietarako. DL NA 0070-1999

ELKARRIZKETA

“

[.] Patxi Aranguren Garde,
Marta Gómez Segura
etaMaite Lasarte

Elkarrizketa

Patxi Aranguren Garde, Marta Gómez Segura eta Maite Lasarte Elizalde.

Marta Gómez Segura. [MARTA (ARANA)]

ARANA, Nafarroako Arrazaren Elkarteko gerentea (Haragitarako ardiak).

Logroñokoa, Errioxa. 47 urte.

Albaitaria. ARANAn hasi: 2018. “Lehen zegoen idazkari exekutiboaren errelebo-kontratu batekin sartu nintzen, eta bost urte daramatzat”.

Patxi Aranguren Garde. [PATXI (ASPINA)]

ASPINA, Nafarroako Pirinioetako Elkarteko gerentea (haragitarako behiak).

Getzokoa / Salinas de Pamplona (Galar), Nafarroa. 58 urte.

Albaitaria. ASPINAn hasi: 1990.

“Oso garai nahasiak eta istorio asko egokitu zaizkigu. Oraingoz, jarraitzen dugu, ez dela gutxi”.

Maite Lasarte Elizalde. [MAITE (ASLANA)].

Nafarroako Latxa Elkarteko gerentea, ASLANA (esnetarako ardiak).

Etzarrikoa (Larraun), Nafarroa. 46 urte.

Albaitaria

“Abeltzainen eta gaztagileen alaba naiz.

Arraza autoktonoak: lurrari itsatsita

Nafarroa Garaiko kasua aztertuko dugu

Duela hilabete batzuk zuen deia jaso genuen. Bertako arrazei buruz hitz egitea nahi zenuten.

Zergatik?

MARTA (ARANA): Nik uste dut ez dela oso ondo ezagutzen bertako arrazen elkarteek egiten dugun lana, elkarte baten barruan egoiteak duen garrantzia. Abeltzainei ematen dizkiegun datuak oso erabilgarriak dira ustiatzea kudeatzeko; batez ere, hobekuntza genetiko estentsiboan egiteko. Ingurunera egokituta dauden arrazak dira, ingurumen- eta gizarte-funtzioa betetzen dute eta jende askok ez ditu ezagutzen. Albaitaritzaren Estatu osoan eta, batez ere, Nafarroan banatzen den aldzakaria da, eta, beraz, ezagutaraztea nahi genuen.

Baina zergatik jo nahi duzue abeltzainengana oro har?

MAITE (ASLANA): Uste dut arraza autoktonoa duenak, batzuetan, ez duela behar adina baloratzen. Ondare-balioaz gain, arraza da abeltzainak lurraldearekin duen loturarik handiena. Haien presentzia da onena lurralde horretarako. Elkarrizketa askotan arrazarekiko ikuspegia falta da.

PATXI (ASPINA): Gainera, askotan beste arrazen propaganda egiten da. Interes desberdinei lotuta ko aholkulari- eta komertzial kopuru handia dago, ukuiluetatik iga rotzean, “arraza hau hartuz gero gehiago ordainduko dizut” esanaz “aholkulari genetiko” bihurtzen direnak. Ez da harrizkoa abeltzainak nahastuta egotea.

Epe laburrak sortzen dituen itxaropen faltsuengatik?

PATXI (ASPINA): Horixe. Hibrido batek lehen belaunaldian bertako arrazek baino hobe ekoizten du, eta jendea erotu egiten da esanez: “Agian beste arraza bat jarriko banu, ez dakit zer izango nuke...”. Nekazal Politika Bateratu (NPB) berriarekin, hemen egiten ari garena aldarrikatzeko unea zen. Azkenean, ondare genetiko da. Arraza mundu guztiarena da.

MARTA (ARANA): Eta hobetu egiten da, lehiakorrak izan daitezten, kontuan hartuta lurraldeari egokিতuta egon behar dutela eta beren ezau-garriari eutsi behar dietela.

PATXI (ASPINA): : Arraza hauen hobekuntza genetiko hemendik bakarrik egin daiteke. Arrazak desberdin atera dira, mendeetan zehar lurraldeetara egokitu dire-lako.

«*Kanpoko arrazen etengabeko erasoak jasaten ari gara*»

Ba al duzue arraza horiek beste lurralde batzuetara proiektatzeko asmorik?

MARTA (ARANA): Hainbat autonomia erkidegok partekatu dituzten arrazak dira; Nafarroa ardi Arraza Errioxan dago, EAEn dago, Sorian, Burgosen, baina ez dago Kordoban.

PATXI (ASPINA): Helburua da beren lurraldean finkatzea. Kanpoko arrazen etengabeko erasoak jasaten ari gara. EAEn, adibidez, limousin, piriniar eta blondaren arteko borroka dago.

Zer joera du pirenaikak, Patxi?

PATXI (ASPINA): Nafarroan, haragitarako behi gehienak Pirinioetakoak dira, baina, hedatze naturalagatik, Errioxara, Burgosera, Sorriara... ari gara hedatzen. Kantabriar 4.000 Pirenaiko daude. Duela hamar urte ez zegoen bat ere.

Zergatik? Kantabriak bere arraza autoktonoa du...

PATXI (ASPINA): Kantabriar, bertakoa tudanca zen. Haragi-forma gutxien dituen arraza da.

Pirenaika inolako gurutzatzerik gabe hazi daiteke, behar adina haragi ekoizteko. Hedapen naturala dela uste dugu. Oraintxe bertan Iparraldean [Pirinio Atlantikoetako Departamenduko euskal lurraldeak] Pirenaikako hamahiru abeltzainekin elkarteak sortu dugu.

MAITE (ASLANA): Kasu horretan, jatorrirra itzultzea da. Akitaniako blondak Pirenaikoa du bere geneetan.

PATXI (ASPINA): Bai, hala da.

Zer gertatzen da Latxa ardiaren kasuan, Maite?

MAITE (ASLANA): Oso noiz-behinkako kasuak izan ditugu. Txilera edo Argentinara hazi

apur bat bidali dugu, edo eskoziar batek deitu dugu, baina ez da batere ohikoa. Ez da mendebalderantz hedatu. Ez Kantabriara, ez Asturiasera, baina Europako Mendietan Latxaren bat badago, beti egon baita.

Zaila da Latxa Euskal Herritik kanpo zabaltzea?

MAITE (ASLANA): Latxa ingurune honetara oso egokitua dago. Daukan artilearekin ez dut beste leku askotan ikusten.

«*Beste haragi-mota batzuetatik bereizteko sendotasun bat izan beharko luke*».

HUVEPHARMA

Aportamos rentabilidad a tu negocio

Albiotic®

**Única Sinergia
Amplio Espectro
No Irritante
Solución Acuosa**

ALBIOTIC Solución intramamaria para vacas lecheras – **COMPOSICIÓN:** Una jeringa de 10ml contiene lincomicina (como lincomicina clorhidrato) 330 mg y Neomicina (como neomicina sulfato) 100 mg – **INDICACIONES:** Para el tratamiento de la mastitis en vacas lecheras. El producto es efectivo frente a especies de *Staphylococcus* (cepas productoras y no-productoras de penicilinas) incluyendo *Staphylococcus aureus*, especies de estreptococos incluyendo *Streptococcus agalactiae*, *Streptococcus dysgalactiae* y *Streptococcus uberis*, y bacterias coliformes incluyendo *Escherichia coli*. – **CONTRAINDICACIONES:** Ninguna – **ADVERTENCIAS ESPECIALES PARA CADA ESPECIE DE DESTINO:** Ninguna – **Precauciones especiales de uso:** Precauciones especiales para su uso en animales. Ninguna. Precauciones específicas que debe tomar la persona que administre el medicamento veterinario a los animales. Evitar el contacto con la solución. Lavarse las manos después del uso. En caso de contacto con la piel y/o los ojos, lavar inmediatamente con agua abundante. – **REACCIONES ADVERSAS:** Ninguna conocida. – **TIEMPO DE ESPERA:** Leche: 84 horas. Carne: 3 días – N° Registro: 1281 ESP.

Estatuan, zein da arraza autoktonoen egoera?

PATXI (ASPINA): Frantziako haragi-arrazen aldeko apustua egin da gurutzatze industrialean, eta horrek autoktonoak haien lurralde zehatzetara eraman ditu. Abantaila izan daiteke bereizgarri gisa, identitate gisa. Indarra izan beharko luke beste haragi-mota batzuetatik bereizteko.

MARTA (ARANA): Bertako arrazen presentziak eragina du lurralde bakoitzeko pertsonen kontsumo-ohituretan. Nafarroan esnekoak eta bildots helduago (ternasco) pixka bat jaten dira.

Nafarroa Arraza haragi-mota hori hazteko prestatuta dago. 25 kiloko arkumeak gizentzen saiatuz gero, ez du ondo koipeztatuko. Ez dator bat kontsumo mota horrekin.

Kontsumo-ohiturak errotutako ekoizpen-tradizioen adierazle dira.

MARTA (ARANA): Kulturarekin eta dauden lurraldearekin lotuta dagoelako.

MAITE (ASLANA): Gure kasuan oso argi dago. Latxa lehiakorra da, jatorri-deitura duten gaztak dituelako.

Esparru horretatik kanpo ere ez da lehiakorra prezioari dagokionez, eta ez du funtsezkoa den produktuaren bereizketarik.

Jatorri Deitura Babestuaren (JDB) edo Adierazpen Geografiko Babestuen (AGB) Kontseilu Erregulatzailerik zuzenaren testuinguruan irautearekin?

MAITE (ASLANA): Dena. Latxa esnearen %90 baino gehiago Idiazabal eta Erronkari gazta bihurtzen da. Hortik kanpo, zuzeneko salmentarako ekoizpenetan izan ezik, ezin gara lehiatu.

PIRENAIKO ARRAZAREN BILAKAERA (BEHIAK)

Patxi Aranguren (ASPINAko gerentea)

Pirenaiko behi-buruen kopuruaren bilakaera Nafarroan:

1965	2.000
2022	16.350
ASPINAko elkarte kideak	14.000
Pirenaikoa munduan	38.000

Pirenaikoak 1960-70 urteetan hasi ziren berreskuratzen. Batez ere Aezkoako Haranean (Nafarroako Pirinioak) eta Baztanen gelditu zen gordeleku batetik desagertzea saihestu zen. Orduan 2.000 buru inguru geratzen ziren.

Garai hartako albaitari batek, Teófilo Etxeberriak, arrazari buruzko tesia idatzi eta sustatzen hasi zen. Ministerioaren laguntza batzuk izan ziren, zezenak eramaten ziren zentrorra eta berreskuratzen joan zen, 1990ean 12.000 mila behi zeuden Nafarroan 1.200 ustiategitan.

Azken hamabi urteetan, zentsua 14.000 burura igo da, baina abeltegiak erdira jaitsi dira, 1.200 burutik 500era.

ASPINARI lotutako batez besteko ustiategiaren profila 50-60 behikoa da. Pirenaikoa duten bazkideku gabeak txikiagoak dira. Gurea 50 eta 60 urte bitarteko abeltzaina da eta lur-propietate batzuk ditu, larreetarako erabiltzen dituztenak herriko lurren erabilera osatzeko.

Komunaleko portuak profitatzen dituzten mendialdea dira: Artzibar, Aezkoa, Zaraitzu, Baztan, Estellerria Urbasa eta Andia mendilerroekin, inguruak... funtsean hor.

Oro har, familia-ustiategiak dira. Familia barruko errelebo asko. Oso zaila da, ia ezinezkoa, norbait hutsetik hastea.

Pirenaikoan bi korrante oso argi daude: adarraren defendatzaileak, adarrak gabeko behiak Pirenaikoak iruditzen ez zaizkienak eta, kudeaketagatik adarrak moztu edo erretzen dituztenak eta nabean askatuta dauzkatenak. Adarrak maneirako kentzen dira normalean, ekoizteko, eta estetika alde batera uzten da pixka bat.

ASPINAK 500 bazkide ditu gaur egun.

Leche maternizada para terneras

Celtilait Up!
La proteína ideal, económico y eficaz

Celtilait PRIMVO
Seguridad digestiva y dilución fácil

Puede ser distribuido en todo tipo de máquina automática, tanto en distribución racionada como en libre servicio. Planes de alimentación disponibles a la demanda.

 Celtilait

380 Lesgall an Taro - Ploudaniel - FRANCE - Tél. (33) 02 98 36 21 80 - celtilait@celtilait.com - www.celtilait.com

NAFAR ARRAZAREN BILAKAERA (HARAGITARAKO ARDIAK)

Marta Gómez (ARANAKo gerentea)

Nafar Arrazako ardi puruak, liburu genealogikoan erregistratuak:

2009..... 119.532

2021..... 66.700

Abeltzain ertainak 700 ardi inguru ditu. Artaldeak oso desberdinak dira, Pirinioetatik Bardearaino [Nafarroako Errege Bardea, neguan artzaintzarako gun eardiesertikoa] joaten direlako; maneia oso desberdina da batetik bestera.

Oraindik ere artaldeekin ateratzen dira artzaintzara, uzta bildu duten lurretako baliabideak, uztondoak, aprobetxatzeko. Iparraldean belardi gehiago dute, baina neguan elurraengatik eta klimarengatik ukuilutan sartu behar dituzte.

Trashumantzia Nafar Arrazari estu lotutako ezaugarria zen. Oro har, oinez egitetik kamioietan egitera pasatu zen, baina elkartean, orain, ez dago hori egiten duen inor. Zaila da errentagarri bihurtzea. Abeltzainen batek jarraitzen du, baina egunero joaten da Pirinioetatik hegoaldera autoz ardiak ikustera. Ardiak badoaz, baina artzaina ez doa haiekin lehen bezala.

Abeltzainen bat dago artzain kontratatuekin, baina erreleborik gabeko erretiroak gertatzen ari dira batez ere. Inork ez du jarraitzen. Artaldean eta ardien kopurua murrizten ari da.

Oso abeltzaintza estentsiboa da, oso gogorra, egunero makilarekin ateratzekoa, eta ez du birentzat ematen. Dena pertsona bakar baten lepotik doa, abeltzaina, bere ardi artzaina; baina arraza horretara egokituta dago, egunero ibiltzen da mendian dagoena aprobetxatzeko.

Oso zaila da jendeak bizimodu horrekin bat egin nahi izatea. Horretan bakarrik aritzen dira, animalia kopuru oso txikia ez badute eta beste lan batekin bateratu ezean.

Ureztatzearekin asko handitu da Nafarroako erdialdean atera dezaketen janaria. Orain janari gehiago dago abeltzainak baino. Janari ugari dago, eta ez dago jateko animaliarik, ez baitago animaliak eramaten dituen artzainik.

ARANAK, gaur egun, 96 bazkide ditu.

LATXA ARRAZAREN BILAKAERA (ESNETARAKO ARDIA)

Maite Lasarte (ASLANAko gerentea)

Urtebetetik gorako ardi Latxak Nafarroan:

2001..... 187.119

2019..... 125.590

Liburu Genealogikoan inskribatutako urtebete baino gehiagoko ardi Latxak Nafarroan:

2010..... 30.643

2021..... 38.138

2001 eta 2019 bitartean, urtebetetik gorako Latxa ardi-buru kopurua jaitsi egin da Nafarroan, 187.11etik 125.590era. Hala ere, Liburu Genealogikoan inskribatutako Latxa ardiak 30.643 ziren 2010ean, eta 38.138 2021ean.

Oso sektore heterogeneoa da. Erroldatutako ustia-tegiekin, artaldearen batez besteko tamaina 50 ardikoa da. Benetakoa ez den zerbait. Izan ere, jende askok ardi gutxi batzuk ditu etxeko edo mendiko bordako lorezainen funtzioa bete dezaten, baina ez dituzte jezten. 230 artalde jezten dira bakarrik.

230 artalde eta beheranzko joera. Ganadutegi horietako 85 baino ez daude ASLANAn. 38.000 ardi. 400 buru baino gehiago artalde bakoitzeko. Haiei egiten zaie arrazaren jarraipena liburu genealogikoen bidez. Duela 20 urte 55 abeltzain zeuden ASLANAn. Gaur 85 gara. Progresio hori oso garrantzitsua da. ASLANAn egoteko erditzeen erregistro bat eraman behar duzu. Guk esne-kontrola egiten dugu. Latxa kontserbatzeko eta hobetzeko lanean ari direnak ASLANAn daudenak dira.

Batez besteko ekoizpena 150 litro ingurukoa da ardi bakoitzeko. Kontuan izan behar dugu Latxak, duela 30 urte, 75 litroko ekoizpena zuela batez beste.

90eko hamarkadan, ardiak kanpotik ekartzea edo gurutzatzea zen joera, F1, urte batetik bestera esnea ekoizten zutelako, baina abeltzainek oso argi izan zuten: arraza horiek ez zeuden egokituta. Latxarekin lanean jarraitu nahi zuten. Mendialdean ez dago beste arrazarik ekoizpen intentsiboan ez bada. ASLANAko abeltzain gehien Nafarroako isurialde atlantikoan daude, nahiz eta orain Erronkari bailararantz hedapen bitxi samarra dagoen, eta bitxia da, Erronkari ez delako Latxa arrazako bailara izan.

ASLANAk, gaur egun, 85 bazkide ditu.

Ziurtagiriak

Erraza da zehaztea animalia bat arraza horietako baten parte den genetikoki?

MAITE (ASLANA): Pirenaikoen dena dago liburu genealogikoen kontrolpean, baina gure kasuan badirudi mundu guztia gai dela Latxa zer den eta zer ez esateko.

Jatorrizko deituren kontseilu arautzaileek, adibidez, onartzen al dute abeltzain bakoitzak animalien arrazari buruz esaten diona?

MAITE (ASLANA): Egia esan bai. Formalki, INTIAren [Nekazaritzako Elikagai Teknologien eta Azpiegituren Nafarroako Institutua] Jatorrizko Deituraren kudeatzailea da, eta zehazten du Latxak edo nafar arrazakoak zeintzu diren.

Eta zertan oinarritzen du erabaki hori?

MARTA (ARANA): Animalien itxuran.

Baina ez dago liburu genealogikorik eta hori frogatzen duen elkarterik?

MAITE (ASLANA): Gu.

MARTA (ARANA): Baina ez da eskatzen jatorrizko deituran egoteko.

Ikuskatzaileak ez du kontuan hartzen liburu genealogikoa arraza ziurtatzeko?

MARTA (ARANA): Ez. Nafarroako Arkumearen AGBren barruan, adibidez, ez da beharrezkoa AGB gisa saltzen diren arkumeak Nafarroako Arrazaren liburu genealogikoan inskribatzea.

MAITE (ASLANA): Ikuskatzaileak badu bere prestakuntza, ez dut eztabaidatzen, eta egia da Nafarroan oso gurutzaketa gutxi dagoela; beraz, arraza estandarra dela eta, arraza den ala ez erabaki dezakezu, baina ofizialki esan dezakegun bakarrak gu gara.

Orduan?

MARTA (ARANA): JDB eta AGBen baldintza-agirian jartzen du Nafar Arrazakoak edo Latxa arrazakoak izan behar dutela, baina ez nork ziurtatu behar duen. Ezta arraza-eskakizunak ere.

MAITE (ASLANA): Gaur egun, administrazioan, Nafarroan 140.000 Latxa ardi daudela uste da, baina datua abeltzainak egiten duen deklarazio hutsaren emaitza da.

MAITE (ASLANA): Nafar Arrazan berdin.

Eta Pirenaikoen?

PATXI (ASPINA): Gure kasuan, betidanik, Pirenaikotzat jo izan da liburuan inskribatuta zegoena. Gainerakoa mestizoa zen ondorio guztietarako, NPBak DAlekin iritsi arte.

Zer da DAI?

PATXI (ASPINA): Abeltzainek behiak identifikatzeko betetzen duten dokumentua da. Abeltzainak, askotan, arraza jakin bat duela jartzen du, antza duelako, nahiz eta elkarteren batek ziurtatu ez. Baina, tira, horrek ez du NPBk baino balio gehiago, printzipioz. Beste edozertarako, Pirenaikoa izan da gure liburuan zegoena.

« Orain, behi Pirenaikoen %90 laguntzarik gabe erditzen da »

Errentagarritasuna

Zer bilakaera lortu da bertako arrazaren produktibitateari dagokionez?

PATXI (ASPINA): Pirenaikoetan ez da esnekoetan bezain nabarmena hobekuntza hori. Abeltzainari errentagarritasuna ematen dioten alderdietan jarri dugu arreta. Osaera dezente hobetu da; jada ez da ipurdi gutxiko animaliarik ateratzen.

Eta asko hobetu dugu erditze-erraztasunean, hasieran arazo bat izan baitzen, Pirenaikoak erditzeko zaila zenaren fama zuelako. Orain behi Pirenaikoen %90 laguntzarik gabe erditzen da.

Horrek ugalkortasun-indizeak handitu zituen.

PATXI (ASPINA): 30 urtetan 15 puntu. Erditzeak batz bestea %55 izatetik 70 izatera igaro gara. Hori, azkenean, haragi kiloak dira.

Nafarroako kontsumitzaileen gustuak bat datoz Pirenaika kanala motarekin?

PATXI (ASPINA): Hemen ez da kanal handirik nahi. Pirenaikak 320-330 kilo ematen dituzte. Merkatu horretara oso egokituta dago.

Eta bizitzeko ematen du?

PATXI (ASPINA): NPBren laguntzarik gabe ez, noski. INTIAk urtero aurkezten dituen kudeaketa-datuak penagarriak dira haragitarako behietan eta haragitarako ardietan. Urte askoan ez produzitzeko laguntza eman da. Laguntzaren mende dagoen sektorea da.

Hori bai, genetikoki, elkarreak eta abeltzainek ondo lan egin dute. Ingurunera eta baliabide naturalerara ondo egokitutako arraza bat finkatu da, eta oso produktu salgarria eta ona sortzen du.

Nafar Arrazan, nola dago errentagarritasuna, Marta?

MARTA (ARANA): INTIAtik ateratzen diren datuen arabera, okeletarako ardietan, NPBrri esker, urtean 24.000 euroko oinarritzko errenta lortzen da. Hobekuntza genetiko oso motela izan da. Arkume bakoitzeko haragi kiloetan eragin ordez, ardietan ugalkortasuna sustatu dugu.

Ugaltzen ari dira erditze bikiak?

MARTA (ARANA): Ugalkortasunaren heredagarritasuna oso motela da, baina 1,22tik 1,35era igaro gara erditze bakoitzeko. Kontua da, orain, merkatua dagoen bezala ganaduzale batzuek ia arkume bat nahiago dutela ardi bakoitzeko, eta arazo gehigarriak saihestu. Oso triste da entzutea: "ez dut nahi bikoitza ordaintzea". Une batean, ekoizpenak berdin dio.

Latxaren kasuan, Maite?

MAITE (ASLANA): Esan dizudan bezala, hobekuntza genetikoaren

«30 urtean
ekoizpena
hirukoiztu
duten
Latxako
ukuiluak
daude»

bilakaerarekin ekoizpena bikoiztea lortu da 30 urtean, nahiz eta ukuilu batzuek hirukoiztu baino gehiago egin duten, ardi bakoitzeko 200/250 litro sortuz. Hala ere, esne kantitatean asko zentratzen bazara, gantz eta proteina indizeak murrizten dituzu.

Nola bideratzen dituzue ekoizpena handitzeak eragindako desorekak?

MAITE (ASLANA): Esne kalitatean eta errape morfologian lan eginez: ez da gauza bera ardi batek bi

litroekin edo litro erdirekin behar duen errape mota.

Esnearen kalitatea ekoizpena baino heredagarritasun txikiagoa duen karaktere bat da. Asko kostatzen ari zaigu. Hala ere, errapearen morfologia oso erraza da hobetzeko, heredagarritasun altuarekin. Orain biziraupenari buruzko gaiak lantzen hasi gara, animaliak zenbat eta gehiago produzitu, orduan eta higadura handiagoa baitu.

Zuen kasuan, gainera, gaztandegien gaia dago.

MAITE (ASLANA): Bi mundu oso desberdin dira: esnea saltzen duena eta gazta saltzen duena. Hori argi dago. Normalean, pertsona bat baino gehiagoko elkarreak izaten dira gazta egiten dutenak. Esnearen ekoizpen eksklusiboari abeltzain bakarrek ukuiluak daude lotuta. Azken hauek oso errentagarritasun mugatua dute. Gainera, NPB oso txikia dute, artalde historikoa txikiagoa zelako.

Zorionak Albaitaritza!

Zure bazkiderik onena errapeak zaintzeko eta instalazioak garbitzeko
Tu mejor socio en el cuidado de ubres y en la higiene de instalaciones

OXIA
Chemical specialties
www.oxa.cat

Arraza autoktonoekin lan egiten duen abeltzainak gehiago kobratzen du horregatik?

PATXI (ASPINA): Hori mito bat da. Iraunkortasunerako laguntza bat zegoen, Azienda Larri Unitate (ALU) bakoitzeko sei euro gehiago ematen zituen autoktonoentzat, betiere beste baldintza batzuk betetzen baziren; beraz, autoktono guztiek ez zuten kobratzen.

MARTA (ARANA): Jendea ez dago hemengo arrazarekin laguntza ekonomikoengatik.

Arrazarekiko maitasuna

Orduan, zergatik aukeratzen dute abeltzainek arraza autoktonoa?

PATXI (ASPINA): Gustatzen zaielako, hemengoa delako, sentimendu hori dutelako, tradizioa delako eta norberarenarekiko maitasunagatik. Eta beste edozein arraza bezain errentagarria delako. Zure dimentsioa zure eremura, zure erabilerara eta zure egoerara egokitzea da kontua.

MAITE (ASLANA): Bai. Latxekin berdina da.

«*Elkartean daudenak abeltzain profesionalizatua goak dira*»

MARTA (ARANA): Nafar Arrazan bezala. Beti izan duten arraza historikoa delako, eta saltzen duten produktua esne bildotsa delako, hemen kontsumitzen dena. Elkartean daudenak, erditzeen datuak biltzeko ahalegina eta lana egiten dutenak, eta liburu genealogikoaren barruan daudenak, abeltzain profesionalizatua goak dira. Aintzat hartzen dituzte itzultzen dizkiegun datuak, erditze bikoitzei buruzkoak, ardi ez-emankorrei buruzkoak, berriro erroldatzeari buruzkoak, arkumei krotala jartzeari buruzkoak eta hobekuntza genetikoko buruzkoak.

BILDOTSEN ITSASONTZIA

“Itsasontziak” haragitarako ardi-merkatua baldintzatzen du gaur egun. Azal dezagun.

MARTA (ARANA): Ontzia esportazioa da. Nafar Arrazak ez ditu ondo gizentzen 35-40 kilokoak eta hori da arabiar merkatuak eskatzen duena; beraz, abeltzain batzuk Berrinchon arrak ekartzen ari dira, jatorri frantseseakoak, esportazioarako arkume handiagoak egiteko, nahiz eta hori tokiko merkatutik ateratzen dituen.

MAITE (ASLANA): Nik uste dut arraza autoktonoekin lan egiten dutela benetako abeltzainak direlako. Lan egiten duten arrazarekin gustura daude. Latxaren kasuan, gainera, zaila da beste edozein arraza lurraldera egokitzea.

MARTA (ARANA): Bai, beno, eta kontuan izan bertako arrazekin duintasunez bizi daitekeela eta seme-alabak unibertsitatera bidali.

Baina administrazioak ez du bertako aziendaren aldeko plussik.

MAITE (ASLANA): Ez, ez, ezertarako. Ez dute ia bereizketarik egiten.

MARTA (ARANA): Saiatzen ari gara, baina ez.

PATXI (ASPINA): Beti borrokatzen dugu... uzten diguten arte.

MARTA (ARANA): Eta beti esaten digute baietz, baina, gaur egun, ezetz da.

Paisaia egiten

Gero, abeltzaintza autoktonoaren paisaia-onuren gaia dago.

MAITE (ASLANA): Berezko ezaugarria da: estentsiboa da. Esnea eta haragia ekoiztearekin batera larre batzuk jaten dituzu, mendiak politagotako daude, sute arrisku gutxiago dago.

MAITE (ASLANA): Gertatzen dena da fokua hor jartzen ari dela eta ahazten ari garela animalia hori hor dagoela esnea eta haragia ematen dituelako.

MARTA (ARANA): Energia transformatzeko modu bat da.

MAITE (ASLANA): Inork jango ez duen belar hori janez gero gazta eta esnea ekoizten badituzu, bada... primeran, baina ez dezagun alde batera utzi: gazta eta esnea ekoizti behar dira, bestela zertarako?

PATXI (ASPINA): Batzuek esango lukete modu merkeena dela osasuna menditik hirira eramateko...

MARTA (ARANA): ...gasolioaren beharrik gabe.

PATXI (ASPINA): Askotan, paisaia sortzea publizitate gisa erabiltzen da: jasangarritasuna, hurbileko merkatua... Baina askotan iruzurrak egiten dira eta beste gauza batzuk saltzen dira publizitate horrekin. Edo denda batera joan eta Alacanteko “hurbileko” produktu bat aurkitu duzu eta esan duzu: “hostia! hurbiltasuna, hurbiltasuna...” Hego Afrikarekin alderatuz gero bai, baina...

Uste duzue ez dela publizitatearen iruzurra zigortzen?

MAITE (ASLANA): Latxa ardiek egindako paisaiaren argazkia beste arraza bateko gazta batean ikusten duzunean... Behin, Iruñeko gazta-denda batean, gazta saltzailerari esan nion: “Aizu, hori ez da Latxarena”; eta esan zidan: “Nola ezetz? Ni hor egon naiz eta erakutsi badizkit». Beste aldetik engainu bat dago.

PATXI (ASPINA): Eta gazta saltzailerak ere bai, engainagarria edo ezjakina.

«*Erronkari edo Idiazabal motako AGB bat egin nahi genuen, Pirinioetako arrazan oinarritua*»

Ez al da baliabiderik jartzen iruzurra salatzeko?

PATXI (ASPINA): Hori da.

MARTA (ARANA): Nire ustez, oso konplikatu da eta jendea oso nazkatuta dago 50 milioi zigiluekin, animalien ongizatearen etiketekin, hurbiltasun etiketekin. Eta gero supermerkatu batek bere gertutasun-zigilua ateratzen du, baina inork ez du egiaztatzen ardiak gertukoak diren ala ez.

PATXI (ASPINA): Eta hori gaztez ari zaretela, JDBei esker gehien bereizten den produktua baita. Nafarroako Aratxean izan genuen lehen liskarra AGBa eratzean izan zen. Guk Erronkari edo Idiazabal motako AGB bat egin nahi genuen, arraza Pirenaikoan oinarritua, hau da, hemengo haragitarako behi-aziendaren %60. Ez zegoen modurik.

Zergatik ez zenuten lortu?

PATXI (ASPINA): Izan ere, une hartako komertzialek esaten zizuten

agian gutxi zela, agian ez zirela hornitzera iristen...

Baina arraza autoktonoen logoa lortu duzue, ezta?

PATXI (ASPINA): Ministerioari presio egiten diogulako eta duela hiru edo lau urte “produktu %100 autoktonoa” logoa sortu zuelako liburuetan sartutako arraza autoktonoentzat. Liburu genealogikoan egon behar da logo hori eramateko. Nafarroan AGBn sartu ditugu, eta Nafarroako Aratxearen barruan Pirenaikoa den orok du zigilua.

Ez dugu harategietan ikusi.

PATXI (ASPINA): Izan ere, oraingoz gutxi funtzionatzen ari da, saltzaileei ez baitzaie interesatzen. Orain dela 30 urte AGB guk esan bezala egin izan balitz, ziur nago Nafarroan, orain, askoz ere Pirenaiko gehiago egongo liratekeela. Jende askok arraza izan zu-

en gero izenarekin saltzeko. Eta izenak oso ondo funtzionatu du. Saltoki handiek sistema hautsi dute.

Nola?

PATXI (ASPINA): Hasieran, harakinek IGPa erabili zuten saltoki handien aurrean bereizgarri gisa, baina gero denetarik saltzen hasi ziren. Bereizten ez bazara, supermerkatuak irabaziko zaitu beti. Orain hipermerkatu batera bazoaz, IGP edo Nafarroako Aratxea jartzen duen ilara ikusiko duzu linealean, baina gero hamar metro daude edozer gauzatatik, eta jendea, hor, preziora doa.

«Harategi batzuek ez dute arkumerik ere. Enkargatu egin behar duzu.»

LA REHIDRATACIÓN
NO ES SOLO REPONER LÍQUIDOS

La nueva solución de alto rendimiento para las diarreas

Pienso dietético complementario para terneros

ACHIEVE MORE TOGETHER

Bertako arrazen sustapena

Zer iritzi duzue zuen arrazen administrazioak egiten duen sustapenari buruz?

MAITE (ASLANA): Badakizue zenbat diru ematen dieten udalei bertako arraza guztien azoken bidez sustapena antolatzeke Nafarroa osoan? Urtean 30.000€ izan dira 15 urtean. Horrekin bertako abereen azoka guztiak antolatu behar ziren. Orain 40.000ra igo da.

PATXI (ASPINA): Horretan askoz gehiago lagun liteke.

MAITE (ASLANA): Azoka bakar batek 25.000-30.000 euroko arrerkontua du. Azoka horiek antolatzea izugarri gustatzen zaie udal guztiei.

PATXI (ASPINA): Abeltzainak, NPB-tik kobratuta eta laguntzetatik bizi bada ere, bere duintasuna du. Produktua saldu eta bereizten duen duintasuna. Pirenaikoa saltzen ari banaiz, zergatik nahas daiteke Irlandatik datorren haragiarekin edo ez dakit nondik datorren haragiarekin? Jendeak jakin dezala eta jendeak hautatuko duela erositako-an, ezta? Gaztarekin gauza bera: Latxa eta ez Latxa. Nik aukeratuko dut eta kito. Tresna hori behar dugu.

MARTA (ARANA): Eta arkumearen kasuan harategiak daude, adibidez, Irurtzundik goiti, arkumerik salgai ez dutenak.

MAITE (ASLANA): Ez, ez dago arkumerik, enkargatu egin behar duzu.

MARTA (ARANA): Egia da jaten zuten arkumea etxekoa zela, Latxetakoa, baina izugarri jaitsi da arkumearen kontsumoa, harakinak ere ez dira zoratuko astean arkume bat saltzeko.

PATXI (ASPINA): Gero badira niri beti deigarri egin zaizkidan gauzak. Zergatik gauza batzuetarako oso patriotikoak gara eta aberria eta legenda defendatzen ditugu, eta beste batzuetarako ez? Ez dut ulertzen. Sagardotegiak hemengoak dira. Sagardotegiko menua eskatu eta haragia Alemaniakoa.

«Benetako politika egiteak autonomien arabera Landa Garapenerako Plana sortzea ekarriko luke»

MAITE (ASLANA): Eta gaztak azal beltza badu...

Baliteke Europak bertako arrazak aitortzea, desagertzeko arriskuagatik.

PATXI (ASPINA): Portugalek, adibidez, bere arraza guztiak ditu aitortuta.

MAITE (ASLANA): Europak aukera hori zabaltzen zuen eta Portugalek aprobetxatu egin du. Espainian, galtzeko arriskuan katalogatuta egoteko, 7.000 ardi baino gutxiago izan behar dituzu. Gainerakook sustapen-prozesuan gaude. Eskatzen genuena zen sustatzen ari ziren arraza autoktono horien barruan katalogazio desberdina egotea. Gaur egun, desagertzeko arriskutik sustapenera pasatzea 200 kobratzetik Ora pasatzea da.

PATXI (ASPINA): Benetako politika egiteak Landa Garapenerako Plana autonomien arabera sortzea ekarriko luke; Landa Garapenerako Plana autonomia bakoitzak egiten du, arazoa da autonomiatik bertatik uste dugula ez dagoela epe luzerako planik eta ez dela irudimentsua edo ausarta. Zer nahi dut izatea nire komunitatea hemendik 10-20 urtera? Eta nahi dudanera iristeko neurri batzuk ezartzea. Gainerakoa “berdintasuna” denentzat horrela tira eginen dugu.

Bertako arrazak abeltzaintza estentsiboaren paradigma dira, ezta?

MARTA (ARANA): Izan ere, badi-rudi ez dagoela argi estentsiboaren definizioa ere.

Izan ere, hitz intentsiboa abeltzaintzaren hiztegi legetik desagertu egiten da. Estentsiboa, erdiestentsiboa eta ez-estentsiboa izango da.

MAITE (ASLANA): Hori intentsiboaren alde egitea da!

MARTA (ARANA): Noski.

PATXI (ASPINA): Are gehiago, ez dute deituko, ez eta “ustiapen” ere. Landetxe ez estentsiboak izango dira.

MARTA (ARANA): Beno, ustiaketa intentsiboa ez da existitzen, kontzeptu hori ez da existitzen.

Nafarroan ekoizpen estentsiboa antolatzeke ekimenak ere izan dira.

PATXI (ASPINA): Sektore osoa Nafarroan Abeltzaintza Estentsiboko Plan Estrategikoa egiten saiatu zen urtebetez baino gehiagoz. INTIAtik, elkarteak, kooperatibak, teknikariak, abeltzainak... ezerezean gelditu zen.

MAITE (ASLANA): Parlamentuko talde guztiak ados daude hori bultzatu behar zela.

MARTA (ARANA): Hor daude, 40 neurri zerrenda batean.

PATXI (ASPINA): Jendea nekatzen ari da. Eta hori merkaturatzearen gaiak funtzionatu egin duela. Behien kooperatiba, adibidez.

ARRAZA AUTOKTONOAK EKOLOGIKOAN

MAITE (ASLANA): Ekologikoan haragitarako behietan ikusten dugu hutsunerik handiena, ezta?

PATXI (ASPINA): Bai, batzuk ildo horretatik abiatzen ari dira.

MARTA (ARANA): Arraza autoktonoak dira ekologikoenak.

MAITE (ASLANA): Beno, jada ez da arraza autoktonoaz hitz egiten foro batzuetan, arraza egokituak esaten da.

MARTA (ARANA): Noski, orduan Lacaune arrazako batzuk izan ditzakezu modu intentsiboan, pentsu ekologiko ugari emanez eta... Hori ez da ekologikoa! Azkenean ekologikoa "berdina" izango da denentzat.

PATXI (ASPINA): Uste dut abeltzain ekologikoez argi dutela zer egiten duten.

MAITE (ASLANA): Zentzu handiagoa du abeltzainak araudiak egin duenak baino.

ELKARTEGINTZA

Zer dakar zuen elkarteetako kide izateak eta zenbat ordaindu behar da urtean?

MAITE (ASLANA): 1,60€ urteko ardi bakoitzeko. Horrela, hilean behin joaten gara, ardi bakoitzaren ekoizpena neurtzen dugu, buru berriak krotalatzten ditugu, errolda berriz egiten dugu eta ardi bakoitzeko informazio pila bat itzultzen diegu. Guk, gutxienez, 100 ardi eskatzen ditugu jezteko. Intseminazio artifiziala aparteko zerbitzua da.

MARTA (ARANA): Horri pentsua, aseguru bateratua eta beste gehitu behar zaio. Gure kuota 0,58€ da ardi bakoitzeko. Intseminazio Artifiziala doan da bazkideentzat.

PATXI (ASPINA): Gure kasuan, 10,00 € dira bi urtetik gorako behi bakoitzeko 70,00 €ko oinarriarekin. Gero tarte batzuk daude: 80 eta 160 behi artean 7,00€ kobratzen zaie behi bakoitzeko eta 160tik aurrera 5,00 €.

“

“ASLANAn gauden aurpegi beltzeko artaldeak hobetzen ari gara”

Elkarrizketa Iñaki Agirre Uriak

Iñaki Agirre Uriak 36 urte ditu. Olatzagutian bizi da, eta artzain izan nahi izan du betidanik. Mantentze-lanetako goi-mailako gradu bat egin zuen eta gero INTIAko (Nafarroako Nekazaritzako Elikagaien Teknologia eta Azpiegituren Institutua) ikastaroa egin zuen lehen instalaziora sartu ahal izateko.

Sektore honetan sartzeko prestakuntzarik handiena etxean txikitatik aitona-amonekin bizitzea izan da, ardiak baitzituzten. Industria arloko lana ezagutu duen arren, dena utzi du bere pasioari ekiteko: ardi Latxa aurpegi beltzak.

Ardiekiko zaletasuna etxetik dator?

Bai, aitona eta aitonaren anaia, biak, bizitza osoan egon dira ardiekin. Gero, haiek erretiroa hartu zuten, eta nire aitaren, osabaren eta nire arteko artaldea kudeatzen hasi ginen. Horregatik duela 25 urte.

Zer unetan hasi zinen pentsatzen soilik horretan aritzeko aukeran?

Buruan txikitatik izan dut, baina fabrikako urteetan ikusi nuen ezin nuela ardiekin bateratu. Gehiegi zen. Horregatik erabaki nuen, gehiago gustatzen zitzaidalako.

«Nire zigor okerrena amak “ez zara ukuilura joango” esatea zen»

Diotenez, abeltzaintzan aritzea erabakitzeke, horretaz bizi nahi izatea baino zerbait gehiago behar da.

Niri hau gustatzen zait. Ez dit axola 12 edo 18 ordu egon behar den. Txikitan, gogoan dut nire zigor okerrena amak esaten zidanean “ez zara ukuilura joango”.

“Ez zara lagunekin aterako” esaten bazidan ez zitzaidan axola, baina ukuilua kentzen bazidan haserretu egiten nintzen.

Ustiatagia zure gain hartu ondoren, zenbat ardirekin hasi zinen? Aitonaren belaunaldikoetatik 150 geratu ziren. Gero handitu egin genuen, eta nik 200 ardi inguru batu nituen, orain dauden 400 ardiak arte.

Beti aurpegi beltza?

Bai, bizitza osoan aurpegi beltza.

Zergatik?

Uste dut Urbasako artaldeak [altuerako herri-larreak] beti izan direla aurpegi beltzak. Aurpegi gorrien artalderen bat zegoen, baina gutxi.

Baina instalatzen den jendeak, normalean, aurpegi gorriekin egiten du, ekoizpen handiagoa izaten dute, ezta?

Bai, genetikoki hobetuak daude.

«Aurpegi gorriak jarri behar izanez gero, agian utziko nuke»

·> Latxa aurpegi beltzaren zale amorratua

Eta zuk zergatik ez?

Niri gehiago gustatzen zaizkit hauek. Aurpegi gorriak jarri beharko banitu, ez dakit, agian utzi egingo nuke. Uste dut aurpegi beltza landatarragoa dela. Agian, zenbat eta gehiago ekoitzi, orduan eta baserritartasun gutxiago du. Dena kate bat da.

Zenbat eta estentsiboagoa izan hobe den eredu baten alde egiten duzu ?

Bai. Erditzeak, adibidez, ukuluan ahalik eta denbora gutxien egoteko atzeratzen ditugu. Urtarrilaren erdira arte. San Joseko jeztekoekin landara irteten hasten gara.

Eta hutsik daudenak?

Hutsik dauden guztiak apirilaren erdialdera edo maiatzaren hasieran Urbasara igotzen hasten gara, eta azaroa edo abendua arte egoten dira. Uztailaren amaieran edo abuztuaren hasieran igotzen ditut jeztekoak.

Deskriba iezazkiguzu Latxa ardiaren ezaugarri nagusiak.
Latxak bere landatartasuna izan

du ezaugarri, landan egoteko erresistentea baita. Ondo jasaten ditu hotza eta ura. Artileak lagundu egiten dio eta hortik datorkio izena, artilearen laztasuna, ez baitu ezertarako balio, baina ardiari mendian egoten laguntzen dio. Ematen duen esnea oso ona da gazta-estraktu on batekin, hots, gantzaren eta proteina-aren baturarekin.

Zein ezaugarri morfologiko nabarmenduko zenuke?

Zertxobait txikiagoa da; gainera, gure aurpegi beltzak adarrak ditu, eta hori ez da ohikoa ardi-emetan. Aurpegia beste batzuk baino luzeagoa dute eta belarri txikiagoak.

«Gure aurpegi beltzak adarrak ditu»

Txikiagoak... elikadura gutxiago?

Bai, gorputz txikiagoa dute. Esne ekoizpen handiko ardiek baino gutxiago behar dute.

Batez besteko zer produktibitate mailaz ari gara?

Hobekuntza genetikoan ari garenok ASLANA Nafarroako Latxa Elkartearekin produktibitatea hobetzen ari gara, baina erabiltzen dituzun maneien eta elikaduraren arabera da. Aurpegi beltz hori 200 litro inguruko ardia da kanpaina bakoitzeko (120 egun).

Nori saltzen diozu esnea? Vasconavarra [gaztandegia].

Prezioarekin pozik?

Orain 1,30€ kobratzen ari gara litro bakoitzeko. Aziendaren elikadura ia %40 igo da azken urtean eta esnearen prezioa %12 inguru igo da.

Zure asmoa da esnea saltzen jarraitzea, eraldatu gabe?

Pentsatu beharra dugu. Bizitza Dagoen bezala, zenbakiak ez dira ateratzen.

Zenbat belar egiten duzu zuk?

Bazka ateratzeko, 20 hektarea inguru eta Urbasa eta herrilurretako lurreak. Orain 2-3 kilo bazka eta 800 gramo pentsu jaten ari dira.

Ateratzeko...

Egunean ardi bakoitzeko batez beste bi litro jezteko.

«Egunero bi litro jezten ditugu ardi bakoitzeko»

Mendian daudenean asko mugitzen dira?

Egun batzuetan, artzain-lanetan ari zarela, lekuak erakusten dizkiezu.

Gero, hortik ibiltzeko joera dute. Beste kontu bat da elikagairik ez izatea; orduan batzuk hona doaz, besteak harantz...

Banatzen dira?

Bai. Aurten, udan, izan den lehor-tearekin, ardiak 30-40ko taldeetan ibiltzen ziren. Berriz ere berdetzean elkartu egiten dira, baina, normalean, beti izaten dute lo egiteko leku finkoa.

Berez, arraza otzana da?

Ukuiluan lan egiteko ardi ona da, nahiko otzana, baina gero, kalera ateratzen direnean, urduritu egiten dira. Aztoratu egiten dira. Pentsaera aldatzen zaie.

INSTALAZIOAK

laz nabea amaitu genuen. Administrazio-baimenen zurrunbiloa izan da. Sakanan gaude, bi mendilerroren arteko bailara estu batean, Urbasa eta Aralar, autobia eta trenbidea bere gain hartzen dituen. Nabea ibaiaren eta herriaren artean dago, baina bi harrobiek zaintzen dute alde batean eta zementu-fabrikak bestean. Horrek asko baldintzatu ditu baimenak. 2019an eskatu nuen instalazioa, eta 2022an amaitu nuen obra. Erokeria. Nabeak 940 metro karratu ditu. Barruan 360 ardi izateko pentsatuta dago. Kontuan hartuta hutsak beti kanpoan daudela, ez dago arazorik 400 ardirentzako lekua izateko.

ARDI LATXA, PAISAIA EGILE

Ardi hauek dira gure ingurua mantentzen dutenak. Hau horrelakoa da ardiak beti hemen egon direlako. Gu bizi garen inguruan industria asko dago jada eta artzain gutxi geratzen gara. Niretzat lorpen handia da honekin jarraitzea.

ASLANA HOBETZEKO PALANKA

Gehienok ASLANan gaude elkartek ematen digun hobekuntza genetikoan sinesten dugulako. Esne-ekoizpena handitzen saiatzen gara, batez ere aurpegi beltzetan; izan ere, jendeak aurpegi gorrietara joateko joera du, batez besteko ekoizpen handiagoa dutelako. Uste dut ASLANak artaldeetatik hartzen dituen ahariak irizpide morfologikoen arabera ere aukeratzeko dituela, arraza hobetzeko, ez bakarrik ekoizpenari dagokionez, baita osaera hobetzeari dagokionez ere. Ardiak, oro har, hobetzeko. Hori da ASLANaren lana: esnaren Kalitatean, produktibitatean eta morfologian eragiten duen hobekuntza genetikoak. Uste dut ASLANan gauden aurpegi beltzeko artaldeak hobetzen ari garela.

•> Nabea 2022an eraiki da.

Esto dicen de SenseHub® ...

SenseHub®

**“Te ahorra muchísimo tiempo
y supone tranquilidad para
los animales y para mí”**

SOFÍO CANORA
Granja Soyane

**“La organización del trabajo
se simplifica mucho”**

MANUEL CANDAMIO
Finca Cabreira

**“A nivel técnico, la información
que nos ofrece el sistema es
brutal. Nos permite avanzar a
pasos agigantados”**

FRANCISCO SEBASTIÁN
Centro de Recría COWVET

SenseHub® es una herramienta de monitorización que proporciona información práctica y de utilidad sobre el estado reproductivo, de salud, nutricional y de bienestar de una vaca individual o de un grupo, gracias a un algoritmo sofisticado en constante proceso de optimización.

Para más información puedes ponerte en contacto con Antonio Díaz en el 609173040 o antonio.diaz.lopez@merck.com

 MSD
Animal Health

“

“Nafarroa-ko Aratxeak ez dio enfasirik eman bertako aziendari”

Elkarrizketa Patxi Sarries

Patxi Sarries Izalekoa da, Pirinioetako Zaraitzu ibarreko herria (Nafarroa) eta 58 urte ditu. Abereekin beti lagundu bazuen ere, aita hil arte Iruñean bizi eta lan egiten zuen. Horregatik, aita hil zitzaionean, gogoeta egin eta behi Pirenaikoen aldeko apustua egin zuen. Hitz gutxitan, Patxiri behi hauek gustatzen zaizkio eta nabaritu egiten da. Behiek ere nabarituko dute, seguru.

Noiz hil zen zure aita?

2006an. Iruñean oso ongi bizi nintzen: aske, asteburuetan... Edo ukuilua itxi edo %100ean hartzen genuen. Dena muntatuta zegoen, gustuko duzun eta aurrera jarraitzea nahi duzun puntu pertsonal hori du...

Zergatik uste duzu gustatzen zaizula?

Arraza Pirenaikoari eustea eta hobetzea lan handia eta urte askoko sakrifizioa da. Zeure ganadutegia sortzen duzu eta... ixtea ere kostatzen da. Gogorra da.

Zein da gogoratzen duzun etxeko lehen ganadua?

Laneko behiak genituen. Txikitan, 12 kilo pisatuko ez nituela, gogoan dut ukuiluan trailu batean jarrita nengoela eta behiek tiratzen zutela, Pirenaikoak, uztarri bidez lotuak. Behi horietako bati “La Roncalesa” deitzen genion, Erronkariko bailaratik zetorrelako. Bestea “Gorrintxa” zen eta han hil zen [mendiko eremu bat seinatzen du], non gaur egun ugatz bat umatzen dagoen. Hori Aezkoatik zetorren.

Baina aita basolanetan zebilen.

Bai, %80an edo gehiagoan. Garai hartan ganaduak ere balio zuen, baina egurrak diru asko balio zuen.

Eta noiz egin zuen abeltzaintzara?

Gu hazten ari ginela ikustean. Gutako batzuei gustatzen zaigu eta etorkizuna ikusi zuen.

Gainera, arraza Pirenaikoa gustatzen zitzaion. Orduan 45 edo 50 urte izango zituen. Mendian basolana oso gogorra da. Haragiak balio zuen. Errentagarria zen. Gaur egun pila bat aldatu da.

“Orografia mota berezia da arraza Pirenaikoarentzat”

Hasiera-hasieratik argi izan zuen Pirenaikoa izan behar zuela?

Zalantzarik ez. Orduan, Erronkarin Alpetar arrazako behi asko zegoen eta nahikoa zabaltzera jo zuen, baina berari gehiago gustatzen zitzaion Pirenaikoa, oso arraza aklimatua zela ikusten ba itzuen. Arre Alpetarrak aldaka onak ditu eta oso hazle da. Gurea oso umezaina da eta oso erraz egokitzen zaio orografiari. Zaraitzukoa mendi mota bikaina da arraza Pirenaikoarentzat.

Deskriba iezaguzu gune hau, hobeto ulertzeko.

Hemen aziendarekin egiten den artzaintza ez da beste eskualde batzuetan bezalakoa. Larrea oso fina da, baina malda asko daude eta, lau hilabetez Ori mendian daude [2.000 metro baino gehiagoko lehen gailurra mendebaldeko Pirinioetan] eta malda handiak dituzte. Gorpuzketa handiko ganadua egongo balitz amildu egingo litzateke.

Adarrek ere lana egiten dute, ezta?

Adarrek bere bazka bilatzen laguntzen diote eremu horretako mendian, jan ezin den landaredi ugari baitu. Gainera, negua oso luzea da eta ustekabeko elurte batean behi hau elurra altxatzeko gai da.

Baina ez da urte osoan kanpoan geratzen, ezta?

Ez, noski. Udaberrian gureak udalerrian ibiltzen dira hilabete eta erdiz, gutxi gorabehera, eta gero Iratira joaten dira [ondoko mendialde eta baso komunala]. Baina hemen azaroan hasi behar dugu jaten ematen eta apirilera arte.

Eta lehorte urte honetan?

Okerrago. Uztailean eta abuztuan ematen ari ginen. Ia janaririk gabe geratu gara. Doitu egin behar izan dugu eta, tira, agian aurten txahal bat gutxiago aterako da. Ganadu guztiak sufritzen du, baina arraza hau, hain indartsua denez, zailagoa da kumea galtzea.

Lehen esaten zen Pirenaikoak erditzeko zailtasunak zituela. Oso bilakaera ona izan du alde horretatik. Kontrol genetikoaren eta intseminazioaren bidez, zailtasun hori erditzeetan gainditzea lortu da. Orain, azienda Pirenaikoa, ia bakarrik erditzen da. Erditzea konplikatua izaten da beti, baina ez tamainagatik.

Nolakoa da zure negozioa gaur egun?

Orain arte, sei hilabeterekin nire zekorrei titia kentzen diet eta kooperatibak eramaten ditu. Gizentzen dituztenei eraman ondoren, bere harakinei saltzen dizkie.

Eta hemendik aurrera?

Zuzeneko salmentarekin ari naiz probatzen. Horretara egokituz. Errentagarriagoa dela ikusten dut, nahiz eta nik beti pentsatu izan dudun "bakoitzari berea"... eta etxean hastea eta amaitzea oso polita da eta administrazioak laguntzen dizu, baina gero... has zaitez jezten.

«Salmenta zuzena probatzen ari naiz»**Kopuruak aldatu egin dira aitaren-gandik zuzana.**

Aitak 20 behirekin funtzionatzen zuen eta ni orain 80rekin nago. Zuzeneko salmenta hori egiten saiatuko naiz. Badakit, dena oso polita erakusten duten arren, oso zaila izango dela

Administrazioak arraza autoktonoekin egiten den lana babesten duela uste duzu?

Nik uste dut hemen, Nafarroan, beste leku batzuetan baino gutxiago babesten dela. Nire ustez, haragitarako gaitasun handiagoko arrazei hainbeste edo gehiago lagundu zaie; Blondari edo Alpetarrari. Baina arraza autoktono da!

•> Sarries, familiako instalazioen aurrean.

Eta nola lagun liteke gehiago?

Administrazioak babes handiagoa eman behar zuen, beste erkidego batzuek egin duten bezala, bere abeltzaintza-ondarearekin. Ondare hori hiltzen ari da, ez baita ahal den guztia egiten ari. Pirenaikoen abeltzainak ez du dirulaguntzarik nahi, baina Nafarroako Aratxean bertakoak ez diren beste arraza batzuk sartu dira Pirenaikoak bezain erraz edo gehiago.

«Abere autoktonoen zibilua lortu da»

Uste duzu hor gako bat egon zitekeela?

Nafarroako Gobernuak arraza autoktonoa indar guztiarekin defendatu behar zuen. Pirenaikoak gazteekin mantendu behar direla esaten da, baina errentagarria ez bada hori ezinezkoa da. Nafarroako Aratxeak hedadura handia hartu du, baina ez dioazienda autoktonoari enfasirik eman. Zorionez ASPINAK [Nafarroako Pirenaikoen Elkarte], bere garentearen eskutik, oso ondo landu du gaia, eta Madrilera eraman du, bertako beste arraza batzuekin, eta "Abere Autoktonoa" zibilua lortu du.

Arraza hau nola egokitzen zaio inguruneari?

Argi gera bedi: ukuilu honetan Limousinak edo Blondak izan bannitu, ukuiluan lau hilabetez jan beharrean, zortzi hilabetez egon behar lukete. Pirenaikoak gutxieneko denbora ematen du ukuiluan. Blonda bat hemengoak bezala ibiliz gero, hil egiten zaizu.

«Aitak ezin zuen jasan adarrik gabeko behi Pirenaiko bat»

Zein da arraza Pirenaikoaren berezko espazio geografikoa?

Nafarroan, Gipuzkoan, Bizkaian eta Araban dago banatuta. Gero Kantabria dago, eta Aragoian ere badugu zerbait Lleida aldean. Pirinioak, normala den bezala.

Deskriba iezaguzu animalia horien morfologia.

Hasteko, lira itxurako adarrak. Aitak ez zuen onartzen adarrik gabeko behi piriniar bat. Egia da adarrek zoritxarra besterik ez dutela ematen, behi batzuk zulatu egiten baitira, baina behi horietako bat, adarrik gabea, lur honetan... Eper-begia esaten dioguna behiaren oso bereizgarria da. Oso bereizgarria da lepapea. Lepoan zirdina izan behar du, baina ezin da hilda egon. Zerra goratua da, ez oso hanka zabala, azkenean arazoak ematen dizkizu lako erditzeetan, eta zuzena. Errapeak oso garrantzitsuak dira, baina esnearen kalitatea oso indartsua da. Txekorra, titia hartzen hastean, Aurrera ateratzen da.

Eta izaera?

Oso otzana da, baina kudeatzeko moduaren arabera. Ukuiluan lotuta egonda, zure eskuetara ohitzen dira. Solte badago, bizia denazienda da. Ustekabeko elurte batekin, mugitzen hasten dira salbatzeko, eta beste behi batzuk geldi geratu eta hil egiten dira.

80 ama dituzu. Zenbat txahal urtean?

80 inguru jaioko dira, baina, gero, lehenengo hilabeteetan heriotza-

tasa pixka bat dago, %10-12 ingurukoa; beraz, urtean 65-70 inguru izaten dira normalean.

Ugalkortasuna?

Oso altua. Egia da zezena etengabe dagoela haiekin, eta ASPINAKO zez enekin ere aritzen gara.

Zer lan egiten duzu izaleko herri-lurretan edo Iratin dauden hil abeteetan?

Maiatzetik urrira bitartean, behien %80 bazkatzen ari da. Noizean behin bisitatzen joan behar da, gaixoren bat edo denboraz kanpo erditzeren bat bada... Mendi bate-tik bestera aldatu, agian urik ez dagoelako... Oso lan eramangarria da.

Gainerako %20?

Gainerako %20 horrek lan gehiago ematen dizu, erditu delako, eta etxera ekarri behar duzu, txekorrak berdin ez duelako edaten, euliengatik. Erditzeak urritik udaberrira bitartean izaten saiatzen gara, baina gero ekainean ere bai.

A TI, QUE TE GUSTA HACER BIEN LAS COSAS

TERAPIA DE SECADO SELECTIVO

PREGUNTA A TU VETERINARIO

ANTIBIÓTICOS
USO RESPONSABLE

TAN POCO COMO SEA POSIBLE,
TANTO COMO SEA NECESARIO.

 @Especialistasennovillas

 @enNovillasEsp

zoetis

“

“**ARANAn sartu ginen eta... poz-
pozik gaude!**”

Elkarrizketa Aitor Apestegia Unzue

Aitor Apestegia Unzue Jaitzen jaio eta bizi da, Gesalitzen (Nafarroa). 23 urte ditu eta nekazaritza eta abeltzaintza arloko ikasketak egin ditu bere aitarekin artaldearekin hasi aurretik. Jose Mari Apestegia Aizpun (58) eta Nafar Arrazako artzaina betidanik. Horiekin batera, ustiapeneko hirugarren kidea, Beatriz Unzue Osés (53), Aitorren ama, Orkoienen (Nafarroa) jaio eta 25 urte Jose Marirekin herrian. Berak eramaten du aurrera ustiatagia... bai, paper guztiekin. ARANA Nafar Arraza Elkarteko bazkideak dira.

Jose Mari, beti izan duzue ardi arraza hau etxean?

Jose Mari: Hasieran behi Pirenaikoak genituen. Tuberkulina-kanpainei ekin genienean ia denak hil zizkiguten, eta ardiak jarri genituen, baina duela 30 urte.

Orduan, ardiekin hasia zure erabakia izan zen?

Jose Mari: Bai, soldadutzatik itzuli nintzenez, 1983 inguruan.

Non erosi zenituen ardiak?

Jose Mari: Artalde bat erosi genuen Arellanon, gaur dagoenaren oinarria izan dena. Bidean, beste batzuk erosi ditugu, baina gehienak hemen jaio dira, Aitor sartu arte.

Eta ahariak, beti norberarenak edo noizbait beste nonbaitetik ekarri dituzu?

Jose Mari: Ia denak gureak. Orain, odola pixka bat aldatzeko intseminatzen ari gara. Aranan hori gomendatu ziguten.

Eta noiz egin zineten ARANA elkarteko bazkide?

Aitor: Ni hasi nintzenez. Duela hiru urte.

Jose Mari, Aitorrek umetatik izan du interesa?

Jose Mari: Eskolatik etortzen zen, lehenik bere gauzak egiten zituen eta, gero, beti egoten zen tarte bat hona etortzeko, ukuilura.

Beti gustatu zaizu hau, Aitor?

Aitor: Bai, txikitatik ezagutu dugu eta beti gustatu zaigu.

Eta ibili zara artzaintzan?

Aitor:

Bai, ibili gara. Baina artzaintzan bera gehiago dabil. Ni gehiago arduratzen naiz ukuiluaz.

«**Hotza pasatzera, aita**»

Jose Mari: Bai, hotza pasatzera, aita. [Barreak]

Aitor: Bera ardiekin doa eta ni, batez ere, hemen geratzen naiz erditzeekin.

**SOZIJATEA ETA
INSTALAZIOAK**

Elkarteak Arambarren du izena. Aitorren instalazioarekin, ardiak dauden Jaizko nabean inbertitu zuten. Nabea 1.200 metro koadrokoa da eta patio erantsiak ditu. Orain dela hiru urte eraiki zen Apestezia/Unzue familiaren lurretan.

Artaldearen beste zati handi bat [ernari ez diren ardiak] Zirauki herrian dago, hegoalderago. Bertan, 700 metroko estalkia eta bi patio dituen bazkaleku bat dute alokatuta.

Zergatik sartu zarete Aranan?

Aitor: Instalatzen ari nintzelako eta hemen Aranan zegoen beste artzain bat zegoelako, eta beti esaten zigulako ondo lan egiten zutela eta hobekuntzak egiten zituztela arrazan... Sartu eta... poz-pozik!

Elikadura ezinbestekoa da artzaintzan, ezta?

Jose Mari: Bai, noski, urte osoan zehar, hutsik daudenekin, asko ibiltzen gara jaten.laz, adibidez, ez genuen belarrik moztu, oso lehorra izan zelako. Normalean, lehen mozketa apirilean egiten dugu, eta maiatz-ekainean beste bat mozten dugu.

Zenbat arkume ateratzen dituzue urtean?

Aitor: 1.800 inguru urteko erditzeetan.

Zer birjarpen-tasa duzue?

Jose Mari: 200 arkume inguru uzten ditugu.

Noiz hasten dira landara bazkatzera ateratzen?

Jose Mari: Martxoaren 15erako edo 20rako hasten dira belardietara ateratzen, baina txarra egiten badu, gauean sartzen ditugu. Pentsuarekin osatzen dugu, estaltzen diren arte eta gero belarra bakarrik dute.

Nola baloratzen duzue zuen presentzia ARANAn eta beraien zerbitzuak?

Aitor: Oso pozik gaude haiekin. Esplotazioarekin asko laguntzen dizute, erroldak egiten dituzte, dena kontrolatzen dizute eta arraza hobetzen laguntzen dizute. Zein ardik ez duen erditzen adierazten dizute, eta intseminazioak egiten dituzte genetika hobetzeko. Ondo etortzen da.

Jose Mari: Kontrola hobeto eramaten laguntzen dizute.

Eta aharien hautaketa?

Aitor: Lehengoan, intseminazioen artean onenak aukeratu zituzten. Pixka bat handiagoak egiten direnean hobeto ikusten dira; berriz etortzen dira eta behin betiko aukeratu dugu zer geratzen den aharitarako. Laguntza tekniko gehigarria da.

« **Kontrol osoa eramaten dizute eta intseminatzeke unerik onena adierazten dizute** »

«**500 ardirekin hasi behar zen**»

Zenbat ganadurekin sartu da Aitor?

Jose Mari: 500 ardi adinako ALU kopuruarekin sartu behar zen. Nik nituenei batuta, orain 1.300 dauzkagu.

Eta nondik datoz 500 berri horiek?

Aitor: Bada, hemengo batek gutxi batzuk saldu nahi zituen eta erosi egiten genituen. Eta gero hazten utzi ditugun arkumeak.

Nekazal lanik egiten duzue?

Jose Mari: Gutxi. Belar eta bazkatarako belardiak, eta zerealeko lau erregu, arkumeentzako pentsu pixka bat sartzeko.

→ 1.800 arkume hazten dituzte urtean.

Ugalkortasun handieneko aleak hautatzen laguntzen duten kontrolarekin?

Jose Mari: Bai. Guk datu guztiak ematen dizkiegu. Haien daramate kontrol guztia, eta inseminatzeko unerik onena eta dena adierazten dizute.

Aitor: ARANA tekniken laguntzarik gabe ezin izanen genituzke identifikatu erditzen ez diren gutxi batzuk. Kontrolatuko ez genukeen gastu ez-emankorra litzateke.

Nolakoa da Nafar Arrazako ardia?

Jose Mari: artilea Latxarena baino hobea da, artileagatik ezer ordaintzen ez badute ere. Nafar Arrazako ganadua lur honetarako da. Latxa iparralderagokoa da, haran hezeagoetakoa.

Aitor: Hauek ez dute adarrik eta denak zuriak dira. Beltzen bat dago, baina ia denak zuriak dira. Agian Latxak baino txikiagoak ere badira, nahiz eta Erriberan ez dakit larreengatik edo handiagoak diren.

Eremu honetako nafar ardia gehiago dabil mendian Nafarroako Erriberan baino?

Aitor: Bai, noski, hemen ez dago han dagoen janaria.

Jose Mari: Han gehiago garatzen dira.

FRONTE ADMINISTRATIBOA

Beatriz, zu paperekin?

Beatriz: Bai, hala da.

¿Aitor instalatu zenetik?

Beatriz: Nik beste gauza batzuk egiten ditut, baina beno, beti egon naiz gai administrati-boekin laguntzen.

Nola antolatzen zara?

Beatriz: Dena daramat etxetik, ordenagailu batekin. Aitorren instalaziorako eta nabea eraikitzeko izapide guztiak, pandemia betean, telefonoarekin eta ordenagailuarekin egin dira. Esan daiteke nabea online egin dagoela.

Ardura asko.

Beatriz: Bai, eta gainera ni ez nintzen horretan aditua. Nahastuz gero hanka sartzeko beldurrez, baina dena ondo atera zen.

Aitor: Artista bat da.

Beatriz: Bai, artista bat... Tokatzen zaizunean, tokatu egiten zaizu. Deituz eta borrokatuz ateratzen dira gauzak, baina egin egin behar dira.

ANTIPARASITARIOS KARIZOO

Noreprinec®

5 mg/ml solución para unción dorsal continua para bovino de carne y vacas lecheras
Eprinomectina

Noromectin®

5 mg/ml Pour-On solución Pour-On para bovinos
Ivermectina

Closamectin®

5 mg/ml + 200 mg/ml. Solución Pour-On para bovinos
Ivermectina y Closantel

Taurador®

Solución Pour-On para bovinos
Doramectina

Noreprinec® 5 mg/ml Solución para Unión Dorsal Continua para Bovino de Carne y Leche. Composición: Un ml de solución contiene Eprinomectina 5 mg. **Especies de destino:** Bovino (de carne y leche). **Indicaciones de uso:** Indicado para el tratamiento y profilaxis de los siguientes parásitos: Vermes redondos gastrointestinales (adultos y larvas de cuarto estadio): *Ositeragia spp.*, *Ostertagia spp.*, *Dicrocoelium immitis*, *Cyathostomum* spp., *Heterodromus colubiformis*, *Bufostrangium plebotomum*, *Nematodirus helletarianus*, *Dysgasterus armatus*, *Dysgasterus cordatus*, *Haemonchus placei*, *Heterostrogylus axei*, *Schizontrogylus coludensis*, *Cyathostomum* spp., *Diplostomum matsumurae*, *Richtersia apiculata*, *Vermes pulmonares* (adultos y larvas de cuarto estadio): *Dicaphysia vivipara*, *Banana (estados parasitarios)*, *Hypoderma bovis*, *H. lineatum*. **Acaras de la zona:** *Dermanysyllus*, *Haemaphysalis*, *Cariosia*, *Bovine Dermatitis*. **Poología y vía de administración:** Administrar únicamente por unción dorsal continua a la dosis de 1 ml por 10 kg de peso vivo, equivalente a la dosis recomendada de 0,5 mg de eprinomectina por kg. **Tiempo de espera:** Carne: 10 días. Leche: cero horas. **Presentaciones:** 1, 2, 5, 10 y 50 L. **Título de la autorización de comercialización:** Norbrook Laboratories Limited, Station Works, Newry Co Down, BT35 4UP, Irlanda del Norte. Reg. Núm. 3731 ESP.

Noromectin 5 mg/ml Solución Pour-On para Bovino. Composición: Sustancia Activa: Ivermectina 5 mg/ml. **Especie:** Bovino (Bovino de carne y vacas en seco). **Indicaciones de uso, especificando las especies de destino:** Noromectin Pour-On está indicado para el tratamiento efectivo y el control de los siguientes especies nocivas de vermes redondos gastrointestinales, vermes pulmonares, vermes oculares, barrenos, ácaros y piojos. Vermes redondos gastrointestinales (adultos y cuarto estado larval): *Ositeragia axei*, *Ostertagia spp.* incluyendo larvas inmaduras, *Dicrocoelium immitis*, *Cyathostomum* spp., *Heterodromus colubiformis*, *Bufostrangium plebotomum*, *Nematodirus helletarianus*, *Dysgasterus armatus*, *Dysgasterus cordatus*, *Haemonchus placei*, *Heterostrogylus axei*, *Schizontrogylus coludensis*, *Cyathostomum* spp., *Diplostomum matsumurae*, *Richtersia apiculata*, *Vermes pulmonares* (adultos y larvas de cuarto estado larval): *Dicaphysia vivipara*, *Banana (estados parasitarios)*, *Hypoderma bovis*, *H. lineatum*. **Acaras de la zona:** *Dermanysyllus*, *Haemaphysalis*, *Cariosia*, *Bovine Dermatitis*. **Poología y vía de administración:** La ivermectina debe ser administrada topicamente a dosis de 500 µg por kg de peso vivo (1 ml por 10 kg de peso vivo). El medicamento debe aplicarse a lo largo de la línea media en las regiones dorsal y lateral, en una franja estrecha entre la cruz y la base de la cola. Para asegurar el mismo la actividad persistente de la ivermectina en animales en pasturas, se recomienda tratar a los terneros agrupados los días en su primera temporada de pastoreo a las 3, 6 y 10 semanas de su salida a los prados. De esta forma se consigue proteger a los animales frente a las gastroenteritis parasitarias y vermicosis pulmonares durante toda la temporada de pastoreo, a condición de que se mantengan agrupados en áreas, de que en el programa se incluya a todos los terneros y de que no se produzca en el prado ningún animal no tratado. Los animales tratados siempre o bien se monitorizan según las buenas prácticas pecuarias. Para garantizar la administración de una dosis correcta, se debe determinar el peso vivo con la mayor precisión posible. Si los animales van a ser tratados de forma colectiva en lugar de individual, éstos deben ser agrupados de acuerdo a su peso vivo y distribuidos tal como les corresponde para evitar infra o sobredosis. **Tiempo de espera:** Carne: 28 días. Leche: administrar en vacas cuyo leche se utiliza para el consumo humano. No usar en vacas lecheras en período de secado, incluyendo novillas gestantes, durante los 60 días previos al parto. **Número de la autorización de comercialización:** Norbrook Laboratories (Ireland) Limited, Rosmore Industrial Estate, Monaghan, Irlanda. **Número de la autorización de comercialización:** 3533 ESP.

Closamectin 5 mg/ml + 200 mg/ml Solución Pour-On para Bovino. Composición: Cada ml contiene: Sustancia Activa: Ivermectina 5 mg, Closantel como oxalato de hidrato 200 mg. **Especie:** Bovino. **Indicaciones de uso, especificando las especies de destino:** Para el tratamiento de infecciones mixtas de tractos digestivos (adultos y cuarto estado larval): *Ositeragia axei*, *Ostertagia spp.*, *Dicrocoelium immitis*, *Cyathostomum* spp., *Heterodromus colubiformis*, *Bufostrangium plebotomum*, *Nematodirus helletarianus*, *Dysgasterus armatus*, *Dysgasterus cordatus*, *Haemonchus placei*, *Heterostrogylus axei*, *Schizontrogylus coludensis*, *Cyathostomum* spp., *Diplostomum matsumurae*, *Richtersia apiculata*, *Vermes pulmonares* (adultos y larvas de cuarto estado larval): *Dicaphysia vivipara*, *Banana (estados parasitarios)*, *Hypoderma bovis*, *H. lineatum*. **Acaras de la zona:** *Dermanysyllus*, *Haemaphysalis*, *Cariosia*, *Bovine Dermatitis*. **Poología y vía de administración:** Ucción dorsal continua. El medicamento veterinario debe ser administrado vía tópica a la dosis de 500 µg de ivermectina por kg de peso vivo y 20 mg de closantel por kg de peso vivo (1 ml por 10 kg). La formación debe aplicarse a lo largo de la línea media de la espalda en una franja estrecha entre la cruz y la cabeza de la cola. Para asegurar la administración de una dosis correcta, el peso vivo debe ser determinado con la mayor precisión posible. Si los animales van a ser tratados de forma colectiva en lugar de individual, éstos deben ser agrupados de acuerdo a su peso vivo y distribuidos tal como les corresponde para evitar infra o sobredosis. La duración del tratamiento debe basarse en factores epidemiológicos y debe ser adaptada para cada granja en particular. Debe establecerse por parte del veterinario un programa de control parasitario adecuado. Antes de prescribir el medicamento veterinario se deben confirmar las infecciones mixtas. El perfil de eficacia del medicamento veterinario es tal que un único tratamiento seis semanas después del establecimiento controlará la infestación producida durante el periodo de establecimiento. El medicamento veterinario no debe ser aplicado repetidamente sin un intervalo de 7 semanas a bovinos. **Tiempo de espera:** Carne: 56 días. Su uso no está autorizado en vacas lecheras cuya leche se utiliza para consumo humano o cuyo leche se utiliza durante el periodo de secado. No usar en novillas que se emplean para la producción de leche en la segunda mitad de gestación. Debido a la alta probabilidad de contaminación cruzada de los animales no tratados con este medicamento veterinario debido al alojamiento compartido, todos los animales de un grupo de bien ser tratados al mismo tiempo y los animales no tratados deben mantenerse separados de los animales no tratados a lo largo del tiempo de espera. El incumplimiento de esta recomendación puede dar lugar a violaciones del tiempo de espera en los animales no tratados.

Taurador® 5 mg/ml Solución Pour-On para Bovino. Presentación: Taurador Pour-On es una solución transparente de color azul que contiene: 5 mg/ml de doramectina. **Indicaciones de uso, especificando las especies de destino:** Taurador Pour-On está indicado para el tratamiento de vermes gastrointestinales (adultos y larvas de cuarto estado larval): *Ositeragia axei*, *Ostertagia spp.* incluyendo larvas inmaduras, *Dicrocoelium immitis*, *Cyathostomum* spp., *Heterodromus colubiformis*, *Bufostrangium plebotomum*, *Nematodirus helletarianus*, *Dysgasterus armatus*, *Dysgasterus cordatus*, *Haemonchus placei*, *Heterostrogylus axei*, *Schizontrogylus coludensis*, *Cyathostomum* spp., *Diplostomum matsumurae*, *Richtersia apiculata*, *Vermes pulmonares* (adultos y larvas de cuarto estado larval): *Dicaphysia vivipara*, *Banana (estados parasitarios)*, *Hypoderma bovis*, *H. lineatum*. **Acaras de la zona:** *Dermanysyllus*, *Haemaphysalis*, *Cariosia*, *Bovine Dermatitis*. **Poología y vía de administración:** Ucción dorsal continua. El medicamento veterinario debe ser administrado vía tópica a la dosis de 500 µg de doramectina por kg de peso vivo. **Tiempo de espera:** Carne: 28 días. Leche: administrar en vacas cuyo leche se utiliza para el consumo humano. No usar en novillas que se emplean para la producción de leche en la segunda mitad de gestación. Debido a la alta probabilidad de contaminación cruzada de los animales no tratados con este medicamento veterinario debido al alojamiento compartido, todos los animales de un grupo de bien ser tratados al mismo tiempo y los animales no tratados deben mantenerse separados de los animales no tratados a lo largo del tiempo de espera. El incumplimiento de esta recomendación puede dar lugar a violaciones del tiempo de espera en los animales no tratados.

Título de la autorización de comercialización: Norbrook Laboratories (Ireland) Limited, Rosmore Industrial Estate, Monaghan, Irlanda. **Número de la autorización de comercialización:** 2268 ESP. **Uso veterinario. Medicamento sujeto a prescripción veterinaria.**

Taurador® 5 mg/ml Solución Pour-On para Bovino. Presentación: Taurador Pour-On es una solución transparente de color azul que contiene: 5 mg/ml de doramectina. **Indicaciones de uso, especificando las especies de destino:** Taurador Pour-On está indicado para el tratamiento de vermes gastrointestinales (adultos y larvas de cuarto estado larval): *Ositeragia axei*, *Ostertagia spp.* incluyendo larvas inmaduras, *Dicrocoelium immitis*, *Cyathostomum* spp., *Heterodromus colubiformis*, *Bufostrangium plebotomum*, *Nematodirus helletarianus*, *Dysgasterus armatus*, *Dysgasterus cordatus*, *Haemonchus placei*, *Heterostrogylus axei*, *Schizontrogylus coludensis*, *Cyathostomum* spp., *Diplostomum matsumurae*, *Richtersia apiculata*, *Vermes pulmonares* (adultos y larvas de cuarto estado larval): *Dicaphysia vivipara*, *Banana (estados parasitarios)*, *Hypoderma bovis*, *H. lineatum*. **Acaras de la zona:** *Dermanysyllus*, *Haemaphysalis*, *Cariosia*, *Bovine Dermatitis*. **Poología y vía de administración:** Ucción dorsal continua. El medicamento veterinario debe ser administrado vía tópica a la dosis de 500 µg de doramectina por kg de peso vivo. **Tiempo de espera:** Carne: 28 días. Leche: administrar en vacas cuyo leche se utiliza para el consumo humano. No usar en novillas que se emplean para la producción de leche en la segunda mitad de gestación. Debido a la alta probabilidad de contaminación cruzada de los animales no tratados con este medicamento veterinario debido al alojamiento compartido, todos los animales de un grupo de bien ser tratados al mismo tiempo y los animales no tratados deben mantenerse separados de los animales no tratados a lo largo del tiempo de espera. El incumplimiento de esta recomendación puede dar lugar a violaciones del tiempo de espera en los animales no tratados.

Laboratorios Karizoo, s.a.
An Alivira Group Company

Polig. Industrial La Borda
Mas Pujades, 11-12
08140 Caldes de Montbui
Barcelona, Spain

T +34 938 654 148
F +34 938 654 648
karizoo@karizoo.com
www.karizoo.com

Hozte-sistemak gai al dira beroak ugalketan duen eragin negatiboa saihesten?

Juan Manuel Lose [ALBAIKIDEko albaitaria]

Abeltzain eta teknikari guztiek badakite beroagatiko estresa faktore garrantzitsua dela, eta kalte egiten diela esne behien ongizateari eta ekoizpen-indizeei. Gainera, esnetan dauden behiei zein antzutuei eragiten die. Esnetan dauden behiek eragin okerrenak izaten dituzte esnealdian eta antzutuei, berriz, trantsizioaldian eragiten die bereziki, baina hurrengo esnealdi osoari eragiten diote, baita umetokian daraman txahalaren bizitza produktiboari ere.

ERAGINAK

Estres termikoaren ondorio negatibo guztiak gorputzaren tenperatura igotzearen ondorio dira. Gorputzaren tenperatura (GT) beroa sortzearen eta beroa galtzearen arteko orekatik sortzen da. Ekoizpen handiko behiek bero gehiago sortzen dute eta giro beroaren eragina gehiago nabari dute. Esne behientzako tenperatura egokiena 4° eta 24° artekoa da. Klima beroetan edo udan ez dugu tenperatura bakarrik hartu behar kontuan, inguruneke hezetasuna beroaren estresari eragiten dion faktore garrantzitsua baita.

Airearen hezetasunak eragina izan dezake esne-behien lurruntzearen ondoriozko bero-galeraren tasan, larruzalaren eta arnas traktuaren bidez.

Beroagatiko estresak hainbat modutan eragiten dio esne-azien-dari eta azken ondorioa produktzioa eta errendimendua gutxitzea da. Ondorio garrantzitsuenetarikoa batzuk honako hauek dira: portera-zeinu batzuk aldatzea, hala nola itzala bilatzea, oheratzeari uko egitea, koordinaziorik eza edo mugitzeko ezintasuna; arnas maiztasuna handitzea, arnasa hartzeko zailtasuna edo arnastetua; bihotz taupaden maiztasuna areagotzea; zekorrek jaiotzean pisu txikiagoa izatea; listu-jario gehiegi izatea eta, ondorioz, potasioa galtzea; ur-iturrien inguruan pilatzea eta ur gehiago edatea; barruko organoetarako odol-fluxua murriztea; elikagaien digestioan aldaketak egitea, hausnar txikia edo falta, eta jakia mantsuago igarotzea liseri-traktutik, jaki lehor gutxiago irenstea; esnearen ekoizpena eta esnearen kalitatea (batez ere koipea) jaitsi egiten dira; hormona-mailak aldatu egiten dira eta,

azkenik, ugalketa-errendimendu txikia dago.

Beroak modu negatiboan eragiten die behien ugalketaren hiru zutabeei, susaraldiaren agerpena lausoagoa delako eta, beraz, okerragoa da antzematea; ugalkortasuna gutxitu eta enbrioi-hilkortasuna hazi egiten da. Gainera, estaltze naturala egiten badugu, hazitarakoek ugalkortasun txikiagoa izan dezakete espermatozoidak ekoizteko arazoak direla eta, eta, gainera, aldi baterako ernalezintasuna ere gerta daiteke. Bestalde, haziaren bizitasuna arriskuan egon daiteke umetokiko giroan 40° tik gora.

NOLA HELDU BERO BIDEZKO ESTRESARI

Esnetarako behien beroagatiko estresaren balorazio zehatza egitea zaila da. Beroak eragindako estresaren larritasuna tenperatura eta hezetasun indizea (THI) erabiliz neur daiteke.

Giro-tenperatura eta hezetasun erlatiboak THI izeneko indize bakarra kalkulatzeko erabiltzen dira. Beroagatiko estresaren zantzuak agerikoak dira esne-behietan THI 72 baino handiagoa denean.

Beroaren ondoriozko estresa murrizteko diziplina anitzeko ikuspegia behar da. Alderdi genetikoak, nutrizio arlokoak eta instalazioen hobekuntzak eskatzen ditu. Beroarekiko tolerantzia hobetzeko esne behien aukeraketa epe luzerako prozesua da eta une honetan ez da landetxe gehienetan erabiltzen ari. Beraz, bero bidezko estresa epe laburrean murrizteko moduetan jarri behar dugu arreta. Giro beroetako gorputz tenperaturaren igoerari aurrea hartzeko, hiru modu daude:

- **Inguruko tenperatura murriztea, azienda dagoen nabearen egitura aldatuz edo hozteko instalazioak sartuz.**
- **Animalien bero-galera areagotzea, urarekin ihintzatzean eta haizagailuak erabiliz.**
- **Elikadura-energiaren erabileraren eraginkortasuna handitzea eta animalien beroaren gehikuntza murriztea, elikadura-estrategien bidez.**

EMAITZAK

Gero eta abeltegi gehiagok sartu dituzte hozte-sistemak instalazioetan. Nagusiki, jantokietan dutxadun aireztapen-sistemak, atsedenekuko aireztapenarekin konbinatuta.

Azken uda oso beroa izan dela kontuan hartuta, baserri askok sistema horietako batzuk ezartzeko asmoa dute.

Hori dela eta, erabiltzen ditugun oinarritzko ugalketa-indize garrantzitsuenetako hiru ikusi nahi izan ditugu, hala nola intseminazio-tasa (IT), sorkuntza-tasa (ST) eta aurreko biak konbinatzen dituen indizea, hala nola ernaltze-tasa (ET), jantokietan behiak hozteko ura eta haizagailuak eta atsedenekuan aireztatzeko sistema konbinatuak dituzten landetxeetan; hozteko sistema horiek ez dituzten landetxeekin alderatzeko.

VENTILADOR MULTIFAN

Las vacas lecheras de alta productividad necesitan un clima óptimo durante todo el año, especialmente durante el verano. En esta época, los establos semicerrados pueden alcanzar temperaturas demasiado altas.

Por encima de los 22-25 °C, las vacas necesitan energía para mantener constante su temperatura corporal. Es en este momento cuando la vaca precisa la ayuda del ventilador.

CARACTERÍSTICAS:

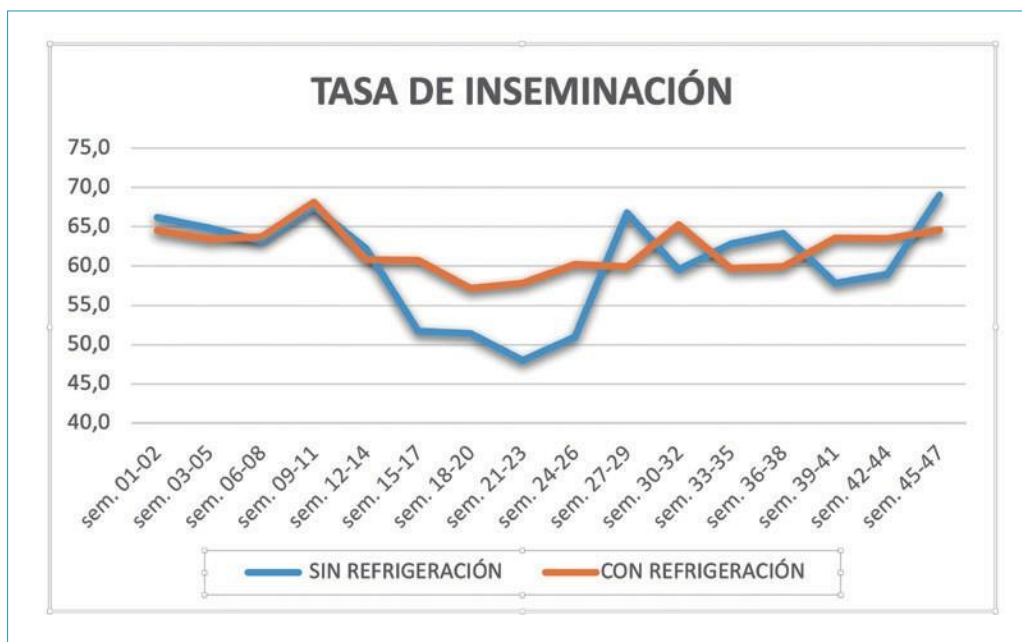
- Alto caudal: 48.500 m³/hora.
- Regulable por frecuencia y transformador.
- Bajo nivel de ruido.
- Colocación sencilla, fácil de utilizar.
- Posibilidades de distintas distribuciones en la colocación.

Albaitaritz

CONSULTAR PRECIO
INFORMACIÓN Y PEDIDOS:

www.albaitaritz.com
Tel.: 948 500 343
info@albaitaritz.com

Intseminazio-tasari dagokionez, ikus daiteke bero handieneko asteetan jaitsiera askoz nabarmenagoa dela hozterik gabeko ukui-letan. Beroaren eragin negatibotako bat susaraldi agerpen txikiagoa da; baina, gainera, airez-

tapen-sistematik gabeko lande-txeetan, badakigu ugalkortasuna txikiagoa dela daukatenetan baino eta, beraz, horietako batzuetan eta bero handiagoko garaietan, intseminazio-protokoloak denbora finkoan jartzen dira edo ez dira

erabiltzen, edo aldatu edo luzatu egiten da borondatezko itxaronaldia. Hau da, intseminazio-presioa murrizten da, esperientziak emaitzak txarrak izango direla esaten baitugu.

Ernaltze-tasaren grafikoa intseminazio-tasaren grafikoa oso antzekoa da. Jakina da beroak ondorioak dituela ernalketa-prozesu osoan: obozitoaren kalitatea,

behiaren hormona-mailak, hazia- ren gaineko eragina, umetokiaren hantura eta enbrioiaren azken bideragarritasuna. Grafikoa ikus daitekeenez, hozte-sistemak di-

tuzten ukui-letan ez dago sistema horiek ez dituztenetan bezain erorketa handirik, baita 2022ko udan ere, bereziki gogorra izan baitzen.

Summer^{☀️}**milk**
Aditivo natural que minimiza el estrés por calor

Aditivos naturales
que mejoran la **salud** y la
producción en condiciones
de estrés térmico

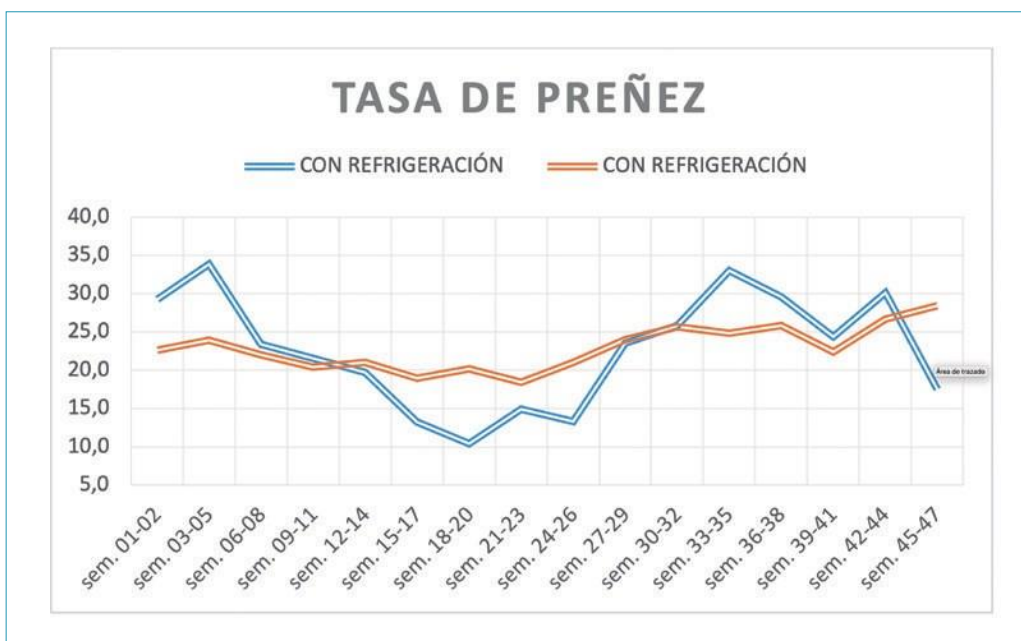
Beneficios:

- **Incrementa** la producción de leche.
- **Mejora** la salud en el post-parto.
- **Aumenta** el pico de producción.
- **Mayor** calidad de leche.
- **Mejora** los índices reproductivos.

ADM ANIMAL NUTRITION SPAIN, S.A.
c Clavo, nº1 · Pol. Ind. Santa Ana · 28522
Rivas Vaciamadrid (Madrid) · t (34) 91 666 85 00
e setnanutricion@adm.com · w setna.com

Azkenik, ernaltze-tasa aurreko biak konbinatzen dituen indizea da, eta hiruretatik garrantzitsuena da, izan ere, abeltegi batek urte osoan izan duen portaera homogeneoagoa adierazten digu, hotzik gabeko lande-txeekin alderatuta; horietan, ekainetik aurrera edo lehenago,

beroaren ondorio negatiboak ikusten dira, eta 17 astez irauten dute, hau da, lau hilabetez.

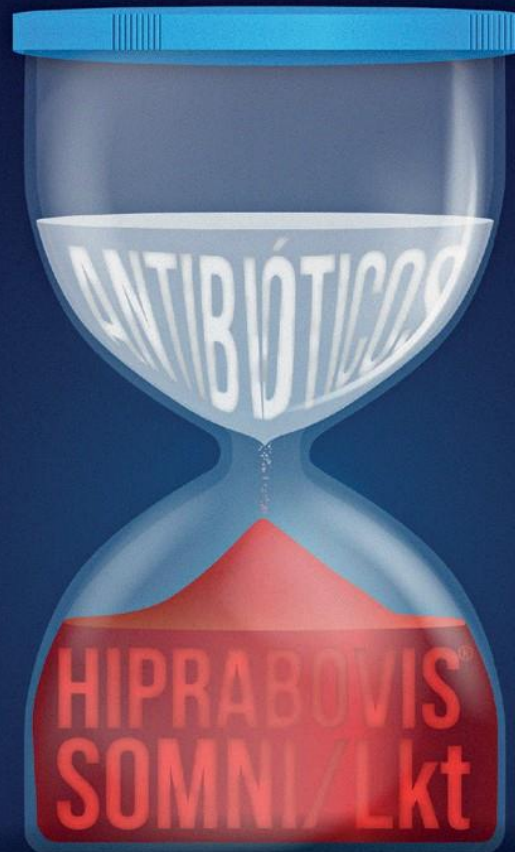
Laburbilduz, esan dezakegu hozte-sistemak hobetu egiten dutela eta eraginkorrak direla beroak eragindako estresak ugalketan duen eragin negatiboa arintzeko, eta gai dira garai beroak baino lehe-

nagoko ernaltze-tasei eusteko ia. Interesgarria litzateke jakitea zer sistema den eraginkorrena edo errentagarriena gure ukuiluetan aplikatzeko. Zalantzarik gabe, dagokion klima-baldintzen araberakoa izango da hori, eta hezetasun erlatiboa izango da eragin handiena duen parametroa.

ES EL MOMENTO DEL

CAMBIO

La vacuna frente al SRB que reduce más de un **80%** el uso de antibióticos*

HIPRABOVIS® SOMNI/Lkt

*Foix et al. (2016) Poster presentado en el WBC de 2016

HIPRABOVIS® SOMNI/Lkt. Vacuna inactivada con *Histophilus somni* y leucotoxide de *Mannheimia haemolytica* en suspensión inyectable para ganado bovino. **COMPOSICIÓN POR DOSIS** (2ml): Suspensión acelular inactivada con leucotoxide de *Mannheimia haemolytica* biotipo A serotipo A1, ELISA > 2,8 (**)/dosis y *Histophilus somni* cepa Baile inactivada MAT > 3,3 (**)/dosis. (*) Como mínimo un 80% de los conejos vacunados muestra un valor de ELISA > 2,0; valor medio de ELISA > 2,8. (**) Como mínimo un 80% de los conejos vacunados muestra un valor log₂ MAT > 3,0; valor medio de log₂ MAT > 3,3. **INDICACIONES:** Reducción de los signos clínicos y las lesiones pulmonares producidos por *Mannheimia haemolytica* serotipo A1 e *Histophilus somni* en terneros a partir de los 2 meses de edad. **VÍA DE ADMINISTRACIÓN:** Subcutánea. **POSOLÓGIA:** 2 ml por animal a los 2 meses de edad. Esta dosis de 2 ml debe repetirse 21 días después. **CONTRAINDICACIONES:** no vacunar animales enfermos. No usar en casos de hipersensibilidad a las sustancias activas, al adyuvante o a algún excipiente. **TIEMPO DE ESPERA:** 0 días. **PRECAUCIONES ESPECIALES:** Vacunar a animales sanos. La vacuna debe alcanzar una temperatura entre +15 °C y +25 °C antes de su administración. Agitar antes de usar. Precauciones especiales que debe adoptar la persona que administre este medicamento para uso veterinario: Este producto contiene aceite mineral. La inyección accidental o autoinyección puede provocar dolor agudo e inflamación, en particular si la vacuna se inyecta en un dedo o una articulación y, en casos excepcionales, podría producirse la pérdida del dedo afectado si no se proporciona atención médica urgente. Conservar y transportar refrigerada (entre +2 °C y +8 °C) y protegida de la luz. No congelar. Consulte el prospecto para más información. **PRESENTACIÓN:** Vial de 10 dosis (20 ml) y botella de 50 dosis (100 ml). **NÚMERO DE REGISTRO:** 1746 ESP. **TITULAR DE LA AUTORIZACIÓN DE COMERCIALIZACIÓN:** LABORATORIOS HIPRA, S.A. Avda. la Selva, 135. 17170 Amer (Girona) España. Tel.: (972) 430660 - Fax: (972) 430661. Sujeto a prescripción veterinaria.

HIPRA

Avda. la Selva, 135, 17170 Amer (Girona), Spain
Tel.: (+34) 972 43 06 60 · hipra@hipra.com · www.hipra.com

HOLM & LAUE passion for calves

CALF EXPERT

Alimentación de terneros más fácil

Más libertad y una mayor flexibilidad laboral.
Análisis de datos a través de la aplicación compatible con la gestión profesional.

Mejor rendimiento de cría gracias a la medición del peso con báscula. Reducción de los costes veterinarios gracias al control automático de los animales y las alarmas.

Promoción de un comportamiento de alimentación natural: múltiples comidas individuales para apoyar el desarrollo saludable de los terneros.

DISTRIBUIDOR:

Albaitaritz

COMERCIAL:

Alberto Benito Tel.: 613078956
alberto@albaitaritz.com

Servicio técnico: 948211940

www.holm-laue.com